A HAZATÉRT FELVIDÉK

II. A MAGYARSÁG ÜNNEPE. KASSA

NÁDLER: A KASSAI SZÉKESEGYHÁZ

KÉPES VASÁRNAP

BEVONULÁS KASSÁRA

KÉPES VASÁRNAP

A MAGYAR HADSEREG DIADALMAS BEVONULÁSA A FELVIDÉKRE

HOGYAN TÖRTÉNT A FELSZABADULÓ VÁROSOK ÉS KÖZSÉGEK BIRTOKBAVÉTELE? *(Befejező közlemény.)*

Ezen a *november 10-i, csütörtöki* napon megtorlódtak az események. Az uj Honfoglalás aratása ekkor fektette halomba a legdusabb kévéket; mind a négy „zónában" elértük a belvedere-i egyezményben előirt határvonalat. Befejeztük a *Mátyusföld* megszállását, bevonultunk *Losoncra, Lévára, Rimaszombatra, Ungvárra, Munkácsra*, sőt *Kassára* is, amelynek visszacsatolását a rákövetkező napon, pénteken, Főméltóságu Kormányzó Urunk személyes jelenlétével, világraszóló ünnepség keretében szentesitette.

Emlékezzünk: milyen volt ez a felejthetetlen nap?

A mátyusföldi idill. — Galánta

— Hozzánk nem vonulnak be?... Miért nem?... Ne hagyjanak bennünket szégyenben!

Ez a kérés száz meg száz lelkes magyar ajkán hangzott fel, aggaskodón, félig mosolygósan, félig panaszolva, magyarokén, akik a régi bécsi utvonal mentén fekvő községekből csapatostul keresték fel bevonuló honvédosztagaink parancsnokait. Ezt a termékeny, nyájas földet, a történelem Mátyusföldjét ugyanis nem borithattuk el katonákkal egész szélességében. A menetelésnek megszabott iránya volt, nem térhettünk le jobbra-balra, minden kisebb községbe, különben hetekig elhuzódott volna a birtokbavétel. A falvak elöljáróságai között viszont nemes vetélkedés indult meg, hogy melyikük részesedjék az ünnepélyes bevonulás várva-várt, örömös tisztességében. A küldöttségek megható unszolásának az ezredparancsnokok eleinte kisebb járőrök kiküldésével igyekeztek eleget tenni. A nagy lelkesedésben azonban ezek a községek tejben-vajban fürösztötték hadfiainkat; amikor pedig parancs szerint csatlakozni akartak a sereg zöméhez, a hálás felszabaditottak ezt sértésnek vették, megneheztelték érte. „Nem azért vártunk rátok husz hosszu éven át, hogy most éphogy megmutatkozzatok!" — hajtogatták a derék *tallósiak, feketenyékiek, hegyiek, nagyfödémesiek, ujhelyjókaiak.* És hogy nagyobb nyomatékot adjanak zsörtölődésüknek, kihozták a pitvarba a „terülj asztalkámat", telerakva, a csehek elől ki tudja milyen furfanggal megmentett finom falatokkal: kolbásszal, hurkával, oldalassal... Végül, minthogy a jóból is megárt a sok, a parancsnokok nagyobb osztagokat rendeltek ki az ilyen helységekbe, mert ahol több volt a katona, ott jobban megoszlott, tehát kevesebb időt vett igénybe a minden elképzelést tulszárnyaló testvéri vendégszeretet.

Ezalatt a főuton menetelt a sereg a magyar őszben, felvirágozva, uj bakanótákat énekelve, melyek jóformán maguktól buggyantak elő e lázas napok hangulatában. A lakosság nem győzte már ideggel s türelemmel a várakozást; sok helyütt a sereg elé ment, ki gyalog, ki szekéren, ki kerékpáron, ki gépkocsival. Különös érzés volt elnézni ezt a menetet: középütt a honvédek ringó sorai, a huszárok, harcikocsik, tüzérütegek tömör egységei s kétoldalt, hosszu kilométereken át, ez a népvándorlás, a Szeretet karavánja, amint kiséri, becézi, szinte oltalmazza az oltalmára jött hadsereget. Pirospozsgásképü, mokány bakagyerek mellett idős parasztasszony bukdácsolt, csíkos kendővel takart kosarából mosolygós almával kinálgatta: „Vegyél belőle, lelkem, ha már az én fiam nem eheti meg"; helyrevaló lányok aprózták a lépést, átbeszélgetve a derüs hadfiakhoz; öreg ember mindenáron le akarta segiteni a honvédek bornyuját, a másik fel akart kapaszkodni a poggyászszekérre, hogy közelről vegye szemügyre a sok gyönyörüséges katonaholmit... Elmult századokban lehetett ilyen lelki egység, ilyen családias összhang „civilek" és katonák között, a középkori hadbavonulásokkor, melyek fölértek egy kisebb népvándorlással, vagy még régebben, a nomádidőkben, amikor a nemzetség apraja-nagyja ott csellengett harcos tagjai körül. Közben persze diadalkapuk, ujjongások, a kopaszodó kertek utolsó virágai kerültek a mundérra, vagy a sipka mellé, a falvak csengő zenével, asszonymosolyokkal, férfirikkantásokkal becézték a sereget, a kisérők egyre dagadó folyama már nem fért el az országut két szélén, átcsapott az árkon, szétterült a mezőn...

A legnépesebb községben: *Galántán* volt a legnagyobb ünnepség. A főutcán, amelynek házfalain diszes, uj táblák *Imrédy Béla* nevével büszkélkedtek, *vitéz Told Dezső* ezredes vezetésével vonultak végig a csapatok. Aztán jött a hivatalos fogadtatás *Jandly-Döbrendei Sándor*, a járás utolsó magyar főszolgabirája, *Dudás József* községi biró, *Pollák Kálmán* igazgató szónoklataival. Elcsukló s felbugó emberi hangok, az ősi „Isten hozott!" szivhezszóló változatai. Megkapó mozzanat: *Letocha József* szentszéki tanácsos, plébános, mint volt tengerész-lelkész jelentkezett a vezénylő ezredes előtt. Ünnepi beszédében azt is fölfedte, hogy husz év előtt, amikor Horthy Miklós tengernagyot az osztrák-magyar hajóhad főparancsnokává nevezték ki, *Horthy Miklósné kérésére ő mondta a polai tengerész-templomban a szentmisét s ő imádkozott el magyarul egy Miatyánkot a Főméltóságu Urért.*

Fergeteges éljenzés... Magyarruhás lányok következtek. Nemzetiszinü zászlójukat — a cseh uralom alatt állandóan rejtegetni kellett! — *vitéz Told Dezső* megkoszoruzta s pár lelkes katonaszóval válaszolt az üdvözlésekre:

— Higyjük és reméljük, hogy ez a felszabaditott föld *ujabb ezer évig magyar marad!*

A Mátyusföld visszacsatolása befejeződött.

Bevonulás Oroszkára.

Losonc, Léva, Rimaszombat

Ugyanekkor az első vegyesdandár *vitéz Nagy Vilmos* altábornagy parancsnoklása alatt befejezte az ugynevezett „II. zóna" megszállását.

Előző nap, a füleki várrom láttára, egy ismert magyar falukutató iró felkiáltott:

— *Visszajöttek a hegyek!*...

Ez a benyomás ezen a csütörtöki reggelen, amikor a csapatok Rapp Ipoly-hidjától megindultak *Losonc* felé, még fokozódott. Kora reggel sürü, tejfehér köd ülte meg a tájat, de tiz óra felé, a napsugarak incselkedésére, ezek a lebegő foltok felkusztak a hegyoldalakon; vattaszerü gomolygásukból hegyoldalak, fenyvesek, csapzottszőrü tehénkék, vasuti sinek villantak elő. És azok, akik e ködből bontakozó, csipős, szüzi reggelben Losonc felé roboghattak a sajtó gépszekerén, mind érezték, telesziva tüdejüket metsző levegővel, káprázva az őszi lombok, sziklák és kövek bordópirosból rozsdabarnába, vörhenyes-rőtből csattanó-zöldbe simuló árnyalatain, hogy igen, visszatért hozzánk a gránit és a fenyő, — megint hegylakókká lehetünk, ha akarunk. A magyar embernek, ha táguló szemhatárra, a magasságok tisztitó hatalmára vágyik, nem kell már gondolatban a Karszttal, az Alpokkal, a Pireneusokkal kacérkodnia, mert gazdagabbak lettünk, csonka földünk kiegészült, régi szerelmünk: a Tátra megfoghatóbban, biztatóbban, közelebbről nyul át értünk az uj határon át.

Nógrád népe sürü sorokban állott az ut mentén, kendőlobogtatással, örömrivalgással köszöntve csapatainkat. A változás itt is bámulatos gyorsan ment végbe: tizenegykor még páncélosvonat, acélszürke szörnyeteg, dübörgött át az Ipoly hidján, alig negyedóra mulva már a MÁV felvirágzott első szerelvénye követte. A hegyek, felszálló ködgomolyaikkal, mind megannyi füstjellel, csucsról-csucsra továbbitották az örömhirt: „Jönnek!"... A táj fellélegzett, akár lakói, akikre az utolsó órákban átoksulyként nehezült a bitorlók önkénye. *Huszonnégy óra alatt 1350 ember menekült el innen a magyar határon tulra a cseh erőszakoskodások elől,* — ezek most visszajöhetnek.

Félegykor érte el a sereg éle *Losoncot* s az utolsó részeg cseh járőr ugyanekkor vonult ki észak felé. A sokat szenvedett várost — már Giskra hordái is meggyötörték, 1849-ben pedig az oroszok gyujtották fel — nehezen adták ki kezükből kedves szomszédaink. De minden szenvedés feledve volt, mihelyt feltünt *vitéz Lakatos Ferenc* ezredes vezetésével elővédünk, a 15. gyalogezred két oszlopa és három üteg. Diadalkapu, küldöttségek, virágszőnyeg, harangzugás... A feldiszitett Rákóczi-uton át (alig egy órája még Masarykutnak hivták!) hömpölygött az örömittas tömeg a Buza-térre. A díszemelvény előtt, melynek ékesitését már a fogadtatás alatt fejezték be, magyarruhás lányok, cserkészek s a bandérium tagjai helyezkedtek el. Mialatt zeneszó mellett egymásután vonultak fel a kigyózó hadoszlopok, megható jelenetek játszódtak le: rég nem látott ismerősök ölelkeztek össze, Pestről hazatért losonciak sirva mutogattak az ujságiróknak egy-egy öreg házat: „Ez az otthonom... Innen utasitottak ki!..." Törzskarának élén pejparipáján belovagolt *vitéz Nagy Vilmos* hadtestparancsnok; Szüz Máriás zászlóját kunképü huszár emelte magasra. Egymásután járulták elébe *Szilassy Béla* szenátor, az érdemes magyar vezér, *Giller János*, akinek messzezengő fogadalmát: „Az elszakitott magyarság most már örökre egybeforr Csonka-Magyarország lakosságával!" falren-

gető éljenzéssel fogadták a téren feketéllő ezrek és a csehek által börtönre vetett *Kalcsó János*, bolyki gazda, aki a Kormányzó őfőméltóságát éltette... Nyulánk, barna leánykák megkoszoruzták a lobogókat, majd a rádió kiküldöttje az altábornagy elé vitte a hordozható mikrofónt:

— Ilyen fölemelő érzésben soha életemben nem volt részem... Erre örökre emlékezni fogok! — hirdette a kemény katona hangja.

Diszmenet... Másfél órán át vonultak el csapataink a mámoros losonciak előtt. „Horthy!... Hor-thy!..." Zászlóink alatt ruganyosan vágta a díszlépést *a cseh hadseregből átszökött százötven felvidéki magyar fiu is.* Fent, az immár szikrázóan kék égen, szabályos rajrepülésben tisztelgő köröket irt le hét büszke gépmadár. Szines cédulák ezrei lengtek alá: „A magyar repülők üdvözlik a felszabadult Losonc városát!"

Délután *Rimaszombat* került sorra. Lassan kisimult a táj, halmokká szelidültek a hegyek, a város nyájas völgykatlanban, a lapályos vidék kezdetén fekszik. Itt épitették ki a csehek a második védelmi vonalukat; a földbeásott betonfedezékeket nem robbantották fel. A vidám, mozgékony, bátorszavu gömöri nép seregestül kereste fel e „rókalyukakat", végigjárta, kitapasztalta tekervényes utvesztőjüket s nevetve találgatta, vajjon mi lesz belőlük: tároló-e, a takarmánynak, vagy idegenforgalmi látványosság, messzi földről jött kiváncsiak épülésére?

Tompa Mihály és *Blaha Lujza* városának ódon, keskeny házai ki sem látszottak a földig omló lobogóerdőből. A babér- és virágfüzérekkel ékes utcákon élő embersövény fogadta tüzéreinket, huszárainkat, harcikocsijainkat. *„Hor-thy!... Hor-thy!..."* A parancsnokló *vitéz Miklós* ezredest a Fő-téren hétezer főnyi, örömében tomboló tömeg élén dr. *Eszeny Gábor* és *Vargha József* üdvözölte, mig a levegőben fent berregett a losonci repülőraj és a diadalkapuk, póznákon emelt vásznak feliràsai hirdették: *„Mindig hittünk Magyarország feltámadásában!..." „Dobsina és Munkács vára — Visszajöttök nemsokára!"*

A legdrámaibb talán mégis *Léva* visszacsatolása volt. A felszabadító csapatok már kora hajnalban utnak indultak. Kerülniök kellett, mert a „demarkációs vonal" elvágja Bars és Hont megye összekötővonalát. A köd ezen a vidéken makacskodott, álmosan lepedt le a völgyekre; sürü fátylán át hol egy tankcsapda rémlett, hol egy ipartelep, hol egy ismerős dombhajlás... Álom, mint a szinpadon, mikor leeresztik a szürőfüggönyt. Honfoglalás látomásszerüen, kavargó, illanó formák között, melyekből olykor kirajzolódott egy cseh tank lomhán fenyegető tömege.. Mert a csehek itt még jobban huzták az átadást, mint másutt, parlamenter-tisztjeik vitatkoztak a mieinkkel... Nini, a Genye-puszta, a Kálvária-domb, a tanitóképző... Félórás várakozás, aztán megint előre. Közelebb libegett a vasuti állomás, a dohánygyár, malomkémények sorakoztak, megannyi ködbeszuró szálfa... Kerékpárjain körülrajzotta a csapatokat a parasztság; sietős, elfulladt hangok mesélték, hogy a csehek reggel még letépték a magyar zászlókat, a Petőfi-nyakkendőket, halálbüntetés terhe alatt senki sem mutatkozhatott az utcákon. Ritkult a köd. A lövölde előtt, ebben a nedves párolgásban, megint cseh tank nézett farkasszemet elővédünkkel, aztán megfordult, nehézkesen elzakatolt... A város, elől, még tetszhalott; kihalt utcák, hunyt zsalugáteres, ónsápadt házak... Aztán

Munkács.

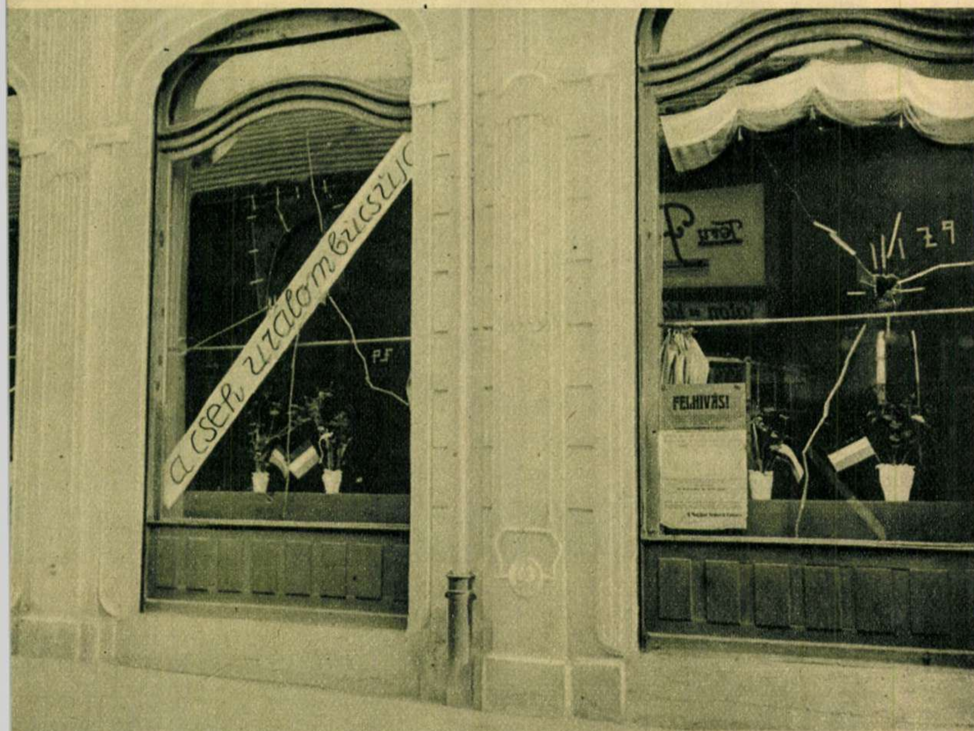

Ungvár várának bejárata.
Alsó kép: magyarruhás ungvári gyerekek.

Bevonul a honvédség Losoncra. Alsó kép: kivonulás előtt a csehek még a kávéházak ablakait is bezuzták.

egyszerre felbődültek a gyárak szirénái, megkondultak, bugó giling-galanggal, a harangok, a mezőkön zászlók imbolyogtak, emberhullámok gyürüztek elő... Százan meg százan szaladtak a város felé, torkukszakadtából kiáltva: *„Testvérek! Megjöttek!... Szabadok vagyunk!...“* Felnyüzsdült a város, mint a hangyaboly. Örömükben sikoltozó, siró tömegek tódultak ki a kapualjakból, üzletekből, kávéházakból, tárultak az ablakok, felbukkantak a lobogók, az emberek egymás karjaiba hullottak. A széles Kossuth-téren valaki felugrott egy üres szobortalapzatrá (a szobor Stefanik tábornoké volt s a kivonulók magukkal vitték), félig zokogva, félig énekelve rákezdte: „Isten áldd meg a magyart...“ Ezt a kavargást, ezt a lihegő magafelejtkezést, ezt a nyeldekelve, dadogva, nehéz hörgéssel énekelt Himnuszt csak az értheti meg, aki számot vet vele, hogy Léva ebben a percben menekült ki a halálból. Az utolsó órákban senki sem volt biztonságban, senki sem tudhatta, nem lövik-e agyon, nem cipelik-e el valamilyen ürügygyel... és most ez a szörnyü lidércnyomás lehullott. *Élni lehetett megint, magyarként, magyarok között.*

Délután, amikor a sereg derékhada bevonult, már rendet teremtett a nemzetőrség, már zászlódíszben szinesedtek az utcák, báró *Majthényi Sándor*, a helyi Magyar Nemzeti Tanács elnöke és *Klain Ödön* főjegyző éljenző emberrengeteggel fogadta vitéz *Makay* tábornokot, felvonták az Országzászlót... Mindez szép volt, fölemelő, ünnepélyes, de azt a félórát, egy város első lélegzetvételét, az első támolygó lépést az élet felé, ezt az „átmenetet“ nem felejtheti el többet senki.

Munkács és Ungvár

Munkács felszabaditására már csütörtökön reggel indult el a debreceni vegyesdandár, de a csehek folytonos halogatási kisérletei miatt az előnyomulás aránylag lassu volt. Hamar felszakadt a reggeli köd, fehéren csillanó őszi napfényben mosolyogtak a bronzszínekkel tarkázott erdők és a szelid hajlásu beregszászi szőlőlankák. A falvak népe, amint ezt már megszoktuk, mindenütt kitódult az országutra; az énekelve menetelő csapatokra, zakatoló gépesitett osztagokra, melyeket finom porréteg vont be, záporozva hullottak november utolsó virágai, morajlott az ünneplés zaja... *Gátnál* bandérium rugtatott elő: a borjuszájasingü legények szőrén ülték meg a lovat; az erdőszélen elmaradt a hires *Veres-kocsma*, hajdani betyárok kedvenc találkozóhelye; *Dercen* utcáján sorfalat állt a nép, kerekarcu, okosszemü parasztgyerekek apró magyar zászlócskákkal integetve sivalkodtak: „Vesszen Prága!“ Lelkendező lakosok magyarázták, hogy alig pár hete *véres csata folyt* le ezen a helyen nehéz cseh harcikocsik és ruszinszkói felkelők között; a csehek végül szégyenszemre visszavonultak Munkácsra.

Egy óra körül *Alsókerepecen* megjelentek az első ruszin gyerekek — mind jól beszél magyarul — és febukkant két cseh parlamentertiszt, akik órával a kezükben várták, mikor adhatják meg a jelt a továbbvonulásra. Háromnegyed négy felé végre megint mozgásba jöhetett a sereg. Balról feltüntek a meredek dombra épült négyszögletes *munkácsi vár* zömök tornyai, bevehetetlen bástyái; ablakain visszatükröződött a lenyugvó nap fénye. A katonák közül, akik hangos örömkiáltásokkal üdvözölték Zrinyi Ilona sasfészkét, kevesen tudták, milyen szörnyüségek játszódtak le az utóbbi időben a százados falak között... Itt kinozták a csehek a földalatti kazamatákba zárt ruszin és magyar foglyokat; bénitó injekciókat adtak nekik, majd véresre verték őket s csak ezután vették fel viaszlemezekre azokat a „beismerő vallomásokat“, melyeket napokon át rendszeres leadások utján terjesztett a szlovák rádió. A rabokat tiz nap előtt megbilincselve, erős fedezet alatt szállitották el; azóta a hirek szerint legtöbbjüket *husz évi kényszermunkára* ítélte

A honvédség diszfelvonulása a főméltóságu kormányzó előtt Kassán.

a cseh vésztörvényszék. Az is jellemző a bitorlókra, hogy Zrinyi Ilona kápolnájából — mozit csináltak.

Hunyadi János, Rákóczi, Munkácsy Mihály városának határában meggyszinmentés, fehérprémes bandérium fogadta az élcsapatokat, Munkács arany- és ezüstkulcsával; az aranyból valót külön futár vitte Pestre, a Kormányzó Ur Őfőméltóságához, az ezüst az uj városparancsnoké. A sereg ünneplő ezrek, magyarruhás lányok, Petőfi-nyakkendős ifjak sorfala között vonult a Főtérre, amelyet mostantól Horthy Miklóstérnek neveznek. Volt ezekben a munkácsi éljenriadalokban valami szenvedélyes, követelő hangsuly, ami az eddigi üdvrivalgásoknál izzóbbá, szilajabbá, sóvárabbá szinezte őket. Némelyik diadalív felirása intelemként, szinte parancsként hatott: „Előre Vereckéig!" S ugyanez az unszoló, sürgető alaphang festette alá a fogadtatás hivatalos részét is. A diszemelvény körül — Munkácsy Mihály szülőházával csaknem szemben állitották fel — ruszin szavalókórusok váltakoztak a magyarokkal; az *„Éljen Horthy! Éljen Moscicky!... Közös lengyel-magyar határt!"* kiáltások közé ruszin harsogás: *„Da zsivet Magyarskája!... Da svobodu Bródy!... Da zsivet Horthy!"* (Éljen Magyarország!... Szabadságot Bródynak!... Éljen Horthy!) vegyült. A magyar Himnusz után felhangzó ruszin Himnuszt honvédeink vigyázz-állásba merevedve hallgatták végig. A *vitéz Eötvös Sándor* parancsnokoló ezredeshez intézett szónoklatok közül *Popovics Antal* görögkatolikus lelkészé igy végződött:

— Mi, görögkatolikus kárpátaljai ruszinok, nem nyugszunk bele abba, hogy a Ruszinföldet kettészakitották... Arra törekszünk, hogy *valamennyi ruszin testvér hazatérjen a magyar haza kebelére* és hogy megvalósitsuk a közös lengyel-magyar határt! *(Fergeteges éljenzés.)*

R. Vozáry Aladár, a ruszinföldi magyarság egyik előharcosa igy beszélt:

— A mi számunkra az ősi magyar határ *a Kárpátok gerince!* (A tömeg ütemesen: *„Fegy-ver-re!... Nép-szava-zást!")* ... Amig a Kárpátokig nem érünk, addig *nem nyugszunk bele!* — Majd a parancsnokló ezredes felé fordulva: — Ezredes ur, a husz éven át önhibáján kivül hadifogságban volt magyarság tisztelettel jelentkezik és várja az Ön parancsát! *(Tomboló lelkesedés.)*

Még egy jellemző mozzanat: éjszaka Beregszászra robogott vissza az ujságirók gépszekere. *Gát* falunál egyszerre fütykösökkel, kaszákkal, kapákkal felszerelt legények állták el az utat... Kiderült, hogy a faluban, senki sem tudja hogyan, elterjedt a hir: ukrán kommunista bandák támadták meg honvédeinket, ütközet folyik a közelben... S ezek az elszánt magyar parasztok igy, kaszával, kapával akartak nekirohanni az ellenségnek, hogy segitsenek katonáinknak, akiket máris a szivükbe zártak!

Az *ungvári bevonulás* talán még a munkácsinál is tulfütöttebb hangulatban folyt le. A lakosság öröme a várva-várt felszabadulás felett annál viharosabb volt, mert itt, Bercsényi városában, a csehek szinte elviselhetetlenné növelték terrorjukat. Esti hét óra után senki sem mutatkozhatott az utcán, nyolckor a házak ablakainak el kellett sötétednie. Csütörtökön reggel még cseh harcikocsik és nehézlövegek álltak az Ung folyónál, töltött fegyverrel cirkáltak a járőrök, tilosak voltak a magyar szinek, egy kisfiut azért lőttek le, mert apró nemzetiszinü zászlókat árult... A csehek erről a városról mondtak le talán a legnehezebben; hiszen azért tették meg Ruszinszkó székhelyének, azért nagyitották, fejlesztették, mert álmukban sem gondolták, hogy valaha is visszakerülhet Magyarországhoz. A kivonulást az utolsó pillanatokig halogatták; az Ung egyik partján, délután négy tájban már siró-nevető tizezrek fogadták a Tisza felől érkező magyar elővédet s a csehek még ott voltak a másik parton; egy szük utcában utóvédjüknek egyrésze rohamlépésben vonult vissza alig pár méterrel honvédeink szuronyai előtt...

Amikor hat óra felé derékhadunk, élén a sötét pejparipán lovagló *Siegler Géza* altábornaggyal és törzskarával, bevonult a városba, percek alatt fényárban usztak az utcák, mámoros tömeg tolongott a

Vitéz nagybányai Horthy Miklós, Magyarország főmél tóságu kormányzója bevonul Kassára. (Ginzery felv.)

gyalogjárókon, dus krizantémok, pompázó őszirózsák hullottak az ágyukerekek alá, a kormányzósági épületről tomboló hangorkán közben verték le a kétfarku cseh oroszlánt s tették helyébe a magyar cimert... Honvédeink előtt nyolcas sorokban meneteltek a helybeli gimnázium növendékei, árvalányhajas kalapban, Kossuth-nyakkendővel. A Főtéren fényszórók kévéi szántottak végig, nyüzsgött a nép, a küldöttségek közé beékelődött a ruszinoké, fekete ruhában, oroszos sapkával, magyar és ruszin zászlók alatt, parázslottak a diadalivek szines villanykörtéi, harsogtak a szavalókórusok: *„Vesszen Prága!... Éljen a magyar hadsereg!... Éljen Horthy!"* A környező házak ablakaiból csak azok maradtak sötétek, amelyek mögött pár nap előtt még csehek éltek... (Az utolsó héten mintegy *tizenkétezer cseh* költözött el a városból, akiket az „arányszámjavitás" miatt telepitettek ide.)

Órákon át tartott a hadsereg felvonulása. Asszonyok, lányok ölelgették a boldog honvédeket. *Kalmár Marian* népfölkelő-százados 85 frontharcos tiszt és 872 frontharcos altiszt meg közlegény élén átnyujtotta az egykori 11. honvédgyalogezred husz éven át rejtegetett lobogóját. És a szónoklatokból *ugyanaz a türelmetlen várakozás, ugyanaz a parancsoló feszültség robbant ki, mint Munkácson.* Iktassunk ide pár kiemelkedő részletet:

Ilniczky Mihály görögkatolikus kanonok:

— ...Ez a mostani döntés a ruszin nép akarata ellenére történt. *Ungvár és Munkács nélkül a kárpátaljai ruszin nép nem élhet!*

Köszörü Károly, a helyi Nemzeti Tanács ügyvezető elnöke:

— ...A küzdelem nem ért véget, csak *uj fejezethez ért.* Nem nyughatunk addig, amig elnyomott magyar és elnyomott, rab ruszin lesz!

Dr. Korláth Endre képviselő a ruszinföldi magyarság nevében:

— Mi, magyarok, a ruszinok nélkül és a ruszinok nélkülünk ezen a területen megélni nem tudunk. Ezt a mai diadalünnepet *csak első lépésnek tekintjük!...* Az a ruszin nép, amely ma a határon tulról könyörög hozzánk, hogy öleljük keblünkre, *éppen oly jó magyar, mint én!*

Másnap, pénteken délelőtt, az ujságirók bejárták a várost, amely egész éjjel önfeledten ünnepelt. A Galagó-negyed gyönyörü, uj épülettömbjei: az Országos Palota, a Nemzeti Bank, a Rockefeller-intézet, a Törvényszék, a Posta üresen ásitottak a belépőkre. A csehek minden hivatalt kiüritettek, még az ősi katolikus főgimnázium berendezését is elvitték. Alapos munkát végeztek. Az ujságirók visszamentek a Belvárosba. A kávéházak tömve, mindenütt magyar szó, magyar étrend, a cigány „uj" slágere: a Rákócziinduló, a főpincérek már olyan szakértelemmel adnak vissza a pengőbankjegyekből, mintha évek óta magyar pénzben számolnának... És az ungváriak közül, aki csak szóhoz tudott jutni, mind ugyanazt hajtogatta: „Ez nem maradhat igy!... Előre kell menni a Kárpátokig, közös lengyel-magyar határ kell, különben a mostani cseh állam jogara alá tartozó ruszinok éhenpusztulnak!"

Dr. Fenczik István, a jelenlegi ruszin kormány tagja, aki jelen volt a bevonulásnál, többek között kijelentette a *Pesti Hirlap* kiküldött munkatársának:

— ...*Kárpátalját minden érdeke Magyarországhoz*

füzi. A helyzet legteljesebb ismeretében, tiszta lelkiismerettel mondhatom, hogy *a népszavazás kilencvenszázalékos többséget hozna Magyarországnak!*

Kassa

Minden népnek vannak városai, amelyekben a nemzeti mult nemcsak tisztafényü jelképpé kristályosodott, hanem a mába szervesen beleillő, élő s éltető hatóerőként lép fel. Ilyen város a magyar *Kassa.* Ha gondolatban felidézzük hétszázéves történetét, olyan nevek bukkannak fel, mint Nagy Lajos, Zsigmond, Mátyás, Bocskay, Bethlen, Rákóczi, a 48-as szabadságharc hősei s ezekhez csatlakoznak, a művészetek és irodalom terén, Tinódi Sebestyén, Baróti-Szabó, Bacsányi, Kazinczy, Egressy, Lendvay, Kántorné, Déryné... Hétszáz év óta nem volt a magyarságnak olyan szellemi pezsdülése, amelynek villamos árama ne lüktetett volna át erre a városra — sok esetben innét indult ki! — s nem érhetett bennünket olyan csapás, amely végig ne remegett volna e sok vihart látott falakon is. Ezt nevezzük maradéktalan *sorsközösségnek.*

Csoda-e, ha ilyen körülmények között a kassai bevonulás jelentette mindanyunk számára a felvidéki magyarlakta területek visszacsatolásának megkoronázását? Ha ugy vártunk rá, mint a hivők a felmagasztosulást zengő Allelujára?...

Ugyanennek a csütörtöki napnak reggelén a miskolci 7-es vegyesdandár csapatai *Nagyidánál* átlépték a határt s a mámoros fogadtatás után folytatták előnyomulásukat a Felvidék fővárosa felé. A szokásos utmenti kép uj szinfolttal gazdagodott: a környékbeli cigányok feltartott hegedüvel és vonóval üdvözölték a magyar honvédeket... A láthatárról már ideintett a százados székesegyház tornya. Kassa határában négylovas hintóval *Tost Barna* prelátus, *Tost László* polgármester, *Wirth Gyula,* a Nemzeti Tanács elnöke és *gróf Esterházy János* diszküldöttség élén várta a csapatokat vezénylő *vitéz Littay-Lichteneckert András* altábornagyot.

Napfényes, ragyogó idő volt. A széles Fő-utcán tizezrek szorongtak s egy emberként, lehajtott fejjel, összekulcsolt kézzel énekelték a Himnuszt. Ennek a jelenetnek, ebben az utcában, ezeken a köveken, valahogy mélyebb jelentősége volt, mint másutt. Ezek a feketeünneplős, komoly férfiak, ezek a kisirtszemü nők egy büszke, nagykulturáju, patinás város szülöttei és lakosai; nehezebben lelkesednek, tartózkodóbbak, mint a falusi emberek, mert önkritikájuk s a beléjük idegzett fegyelem visszatartja őket a tulzott érzelemnyilvánitásoktól. Most mégis sirtak, a Himnuszt énekelve. Átadták magukat, fenntartás nélkül, a percnek, melyre husz éve vártak, mert ez a perc az egész multat magába foglalta, az igazit, a legyőzhetetlent. Kassa végre ugy tudta befogadni magába a jelent, hogy egyesülhetett multjával, hogy ez a *most* beteljesülés volt immár, ébredés és nem rossz álom.

A sereg vezérkara a Schalkház előtt állt fel. Őszi virágesőben, ölelésre nyiló asszonykarok lágy ivelésétől övezve hömpölygött a miskolci, egri csapattestek

A tüzérség felvonulása a főméltóságu kormányzó előtt Kassán.

A főméltóságu kormányzó és a főméltóságu asszony Kassán.
Alsó kép: Serédi Jusztinián hercegprimás Kassán, utban a Dóm felé.

TÖRTÉNELEM A PARLAMENTBEN

A történelmi jelzőt gyakran oda lehetett biggyeszteni az utolsó esztendőkben a képviselőház egy-egy üléséhez. Olykor maga a parlament volt főszereplője a történelmi pillanatnak, olykor az élet csinálta és a parlament csak megörökitette és a hitelesség pecsétjével látta el az emlékezetes eseményt. A Felvidék visszatérésének valóban történelmi eseményénél a nemzet örömének és megilletődöttségének adott kifejezést az országgyülés. A magyar alkotmányosság hagyománya, hogy a parlament a nemzet minden históriai megnyilatkozásában, örömében, gyászában résztvesz és érzéseit, akaratát az ünnepi pillanatban alkotott törvényben örökiti meg.

Az ülés — amelyen a magyar országgyülés a visszatérő Felvidéket keblére ölelte — méltó volt az eseményhez és a nemzethez, amely husz esztendő keserves megpróbáltatásai közben várt erre a napra. Ünnepi és magasztos volt. Ezekben az órákban láttuk, hogyan tud ez a nemzet örülni és megilletődni. Az ülésterem monumentális kupolája talán sohasem ragyogott olyan szépen, mint most; a márványfalak, az aranycirádás oszlopok sokszorosan verték vissza a ragyogó csillár ezernyi lángjának csillogását. Ünnepi köntösben pompázott a terem, amelynek falai sok históriai eseményt láttak leperegni, de boldogabb örömnapot, mint a mait, aligha, amikor ez a megfogyatkozott nemzet örvendez a Felvidék és vele milliónyi magyar visszatérésének.

Mindenki ott volt. Ki is maradhatott volna el a nemzetnek erről az örömnapjáról? Fekete ünneplőbe öltözött embersereg, örömtől ragyogó arcok. A karzatokon összezsufolva a „nyilvánosság", örömteljes várakozásban. Kegyelmes asszonyok mellett az arisztokrácia hölgyei, a középosztály polgárasszonyai és egyszerü fejkendős munkásasszonyok. Nők, férfiak nemzetiszinü kokárdákkal. A diplomaták páholyában a három baráti nagyhatalom, Németország, Olaszország és Lengyelország követei ülnek az első sorban. Mögöttük az egész diplomáciai kar.

Az ülésterem padsoraiban ember-ember mellett, ünnepi csöndben. A kipirult arcok, a csillogó szemek visszafojtva várnak az ünnepi pillanatra. De ahogy körülnézünk, mégis mintha valami ür tátongana ott a félkörben futó széksorok mezőnyein. Igen, ezek az üres sorok, ezek gyászos megkisebbedésünk kiáltó demonstrálói... Hiányoznak azok, akiknek az ezeréves jog, a történelmi mult és az igazság kétségbevonhatatlan jogcimén szintén itt kellene ülniök. Most majd benépesedik az üresen maradt padsorok egyrésze. Visszajönnek... de egyelőre nem valamennyien. Mintha már itt is volnának, látjuk az acélos hegyi levegőben megedzett arcukat, a Felvidék harcos magyarságának markáns vezéreit. A törvényjavaslat, melyet ez ünnepi órákban tárgyal a Ház, törvénybe iktatja a jogfolytonosság helyreállását a nemzet képviseletében s ők, akik két évtizedig egy idegen impérium törvényhozásában adtak hangot az elnyomott magyarság panaszának, most ujra a magyar parlamentben szólalhatnak meg. Akik itt vannak, könynyes megilletődöttséggel tekintenek a ma még üresen maradt sorokra...

Eltüntek a pártellentétek, leomlottak a válaszfalak, a jobboldaltól a szélsőbalig egy közös érzés egyesit mindenkit, a pillanat magasztossága és meghatottsága, amikor a Felvidék huszévi távollét után visszatér az anyaországhoz. Mindenki tapsol, pártkülönbség nélkül, amikor viharos lelkesedéstől kisérve bevonul a kormány. *Imrédy Béla* miniszterelnök megilletődötten tartja kezében a javaslatot, amely egy értékes darabot illeszt vissza a nemzet megcsonkitott testébe. *Kánya Kálmán* külügyminisztert kissé megviselte a nehéz hónapok küzdelmes munkája, de ma mintha frissebb volna, sugárzó arccal, csillogó szemekkel köszöni meg a valóban lelkes ünneplést. Kettős ünnepet ül ma. A nemzet örömnapja egybeesik hetvenedik születésnapjával, amelyet oly ragyogó ajándékkal tett emlékezetessé számára a Gondviselés. Minden szem *Teleki Pált* keresi, a komáromi harcok másik hősét, aki a tudós szerénységével a terem egyik észrevétlen sarkába vonult vissza az ünneplés elől.

Megkezdődik az ülés. A Ház meghatódottan, könynyes szemmel hallgatja *Kornis Gyula* elnököt, amint bejelenti a históriai tényt. Honvédeink napok óta örömtől repeső szivvel menetelnek — szól ünnepi megemlékezésében —, hogy megszállják azt a földet, amely több mint ezer esztendő óta a miénk, de amelyet az igazságtalan erőszak husz évvel ezelőtt elrabolt tőlünk. Milliónyi, a balsors által tőlünk elsodort, a szenvedések tüzében megedzett, magyarokká acélosodott magyart ölelünk most keblünkre, akiknek lelke erős, a nemzethez hűséges és mindenben áldozatkész marad. Egységes örömmámorban olvad össze a felszabaduló és felszabaditó magyarság szive. Az előbbi magával hozza két évtizedes fájdalmának és szivós önfenntartási küzdelmének sok-sok termékeny tapasztalatát és keserü tanuságát. Az ősi magyar állami erő történeti gravitációjának, a szent korona titokzatos vonzóerejének, az egységes magyarság összetartozása soha ki nem irtható tudatának ünnepét üljük.

Melegen ünnepli a Ház azokat a nagyhatalmakat, amelyek igazunk kivivásában támogattak bennünket, Németországot és vezérét, Olaszországot és Mussolini miniszterelnököt, aki elsőnek szállt sikra a trianoni igazságtalanságok módositása mellett, ugyszintén a baráti Lengyelországot. De a lelkesedés vulkánja csap fel minden oldalról, amikor *Horthy Miklós* kormányzóról emlékezik meg, akinek személyiségében a magyar heroikus embereszmény a legszebb formában öltött testet, akinek rendületlen hivatástudata, a legsulyosabb helyzetben is a nemzetben mindig hitet sugalló hatalma az agyoncsonkitott országot nemcsak ujjáépitette a romokból, hanem nemzetközi tekintélyével és kitartó munkájával az ország jókora darabját vissza is szerezte. Viharos lelkesedés éltette a magyar hadsereget, amelynek ereje mindenkor büszke elszántságunk biztositéka volt és amely kemény fegyelmezettségről, méltóságteljes türelemről és hősies önmegtagadásról tett tanuságot.

Baloldali kép: Kánya Kálmán külügyminisztert üdvözlik a Ház folyosóján.

A miniszterelnök Szent István emlékének ünnepét idézte, amikor a Felvidék visszacsatolásáról szóló törvényjavaslatot benyujtotta és rámutatott arra, hogy Szent István évében a Gondviselés gondoskodásából megtörtént a várva-várt csoda: Magyarország területének békés eszközökkel való megnagyobbodása.

Az országgyülés üdvözletét tolmácsolta a Felvidék magyarságának, amely husz év alatt megmutatta, hogy helyt tud állni magyarságáért és magyarnak tartotta meg a hozzánk visszakerülő földet. Bejelentette, hogy a Felvidék megválasztott szenátorai, képviselői a törvény rendelkezéseinél fogva a jövőben a magyar országgyülés képviselőházának tagjai lesznek.

A történelmi jelentőségü diplomáciai erőfeszitésről *Kánya Kálmán* külügyminiszter számolt be tárgyilagosan, szinte történetirói pártatlansággal ismertetve a Felvidék visszaszerzéséért folytatott drámai küzdelmet. Kitünik ebből, hogy milyen tervszerü céltudatossággal vezette a magyar kormány ezt a harcot, amely ellenfeleink minden kétségbeesett erőfeszitése ellenére is a mi győzelmünkkel végződött. Lelkes taps kisérte ezt az izgalmasan érdekes beszámolót, amelynek során büszkeséggel állapitotta meg, hogy saját fegyveres erőnkkel is vissza tudtuk volna szerezni a Felvidéket. Az egész parlament lelkesedéssel ünnepelte a hajlott koru diplomatát, aki acélos erővel és fiatalos lelkesedéssel vezette diadalra ezt a nagy külpolitikai küzdelmet. Magasszinvonalu vita követte a külügyminiszter felszólalását és a felszólalók egytől egyik a magyarság elragadtatott lelkesedésének és örömének adtak kifejezést, hogy husz év nehéz munkája után sikerült Trianon bilincseit szétpattantani. Kifejezésre jutott ebben a vitában a nemzetnek az a tántorithatatlan hite, hogy ezeréves alkotmányához, parlamentáris rendszeréhez és alkotmányos szabadságaihoz ragaszkodva, vissza fogja szerezni a szentistváni birodalom régi határait is.

Hasonló ünnepélyes ülésen adott kifejezést a Felvidék visszatérésén való örömének a felsőház is. A csillogó fényárban uszó ülésteremben ott volt *József* és *József Ferenc* kir. herceg, továbbá *Serédi Jusztinián* biboros hercegprimással az élén az egész római katolikus püspöki kar, a protestáns egyházfők, az egész kormány és a Ház tagjai: Magyarország születési és szellemi arisztokráciája. A felsőház is lelkesen tüntetett a baráti nagyhatalmak mellett, amikor gróf *Széchenyi Bertalan* elnök a történelmi eseményről megemlékezett és egymillió felvidéki magyar visszatérésének jelentőségét méltatta. A hódolat, a hála és a ragaszkodás érzelmeit tolmácsolta *Horthy Miklós* kormányzó iránt, akit viharos lelkesedéssel ünnepelt a felsőház.

Feszült figyelem fordult *Serédi Jusztinián* biboros hercegprimás felé, aki a nagy esemény jelentőségét méltatva, abból indult ki, hogy a természet törvénye a nemzetek életére vonatkozóan az Isten törvénye. A magyar haza határait maga Isten vonta meg, amikor a Kárpátok medencéjét csodálatosan egységes hegy- és vizrendszerével megalkotta és a tökéletes földrajzi egységet nekünk adta. A Kárpátok medencéjének az Isten akaratát kifejező természeti törvény szerint egy nemzetnek, a magyar nemzetnek birtokában kell maradnia. Hangoztatta, hogy a törvényjavaslatban kivánt felhatalmazást a kormánynak készségesen megszavazza, abban a biztos tudatban, hogy az országgyülés ezzel az intézkedésével megerősiti a magyar alkotmányt.

Ravasz László református püspök mindenekelőtt az egész nemzet háláját tolmácsolta a kormányzó iránt. Óriási erkölcsi erőt jelent számunkra a Felvidék visszatérése — mondotta —, benne van a kezdet minden fenyegetésével és igéretével, egész robbanó energiájával. Benne van a tényekkel való igazolás, hogy jó az ut, amelyen járunk, mert többé nem álom az ország integritásának gondolata, hanem kézzelfogható reálpolitikai valóság. Majd azt fejtegette, hogy a hétköznapok tusáiban is ugyanilyen egységesnek szeretné látni a nemzetet, mint most és szeretné, ha egyetemes bizonyosság lenne az, hogy ezt a nemzetet sohasem kell akarata ellenére erkölcsi és politikai önkormányzatán kivül, parancsszóval kormányozni. Az egész felsőház egy emberként lelkesedett a protestáns egyházfőnek e megnyilatkozása mellett.

Imrédy Béla miniszterelnök benyujtja a Magyar Szent Koronához visszacsatolt felvidéki területeknek az országgal való egyesitéséről szóló törvényjavaslatot.

... Felejthetetlen ülés volt mind a kettő, a képviselőházé és a felsőházé egyaránt. Ezekben a termekben, ahol az egész nemzet gyásza jutott kifejezésre tizennyolc évvel ezelőtt, amikor a trianoni sirbatétel kényszerü ratifikációját kellett elintézni, a boldog öröm, a jobb jövő hite ragyogott fel ezen a ködös, borongós novemberi napon. És amikor az ünnepi megemlékezésnek vége volt, a megilletődött ajkakon feltört a nemzeti imádság magasztos dallama. Miniszterek, képviselők, a karzatok közönsége egybeolvadva a szent ünnepi pillanatban, a Himnusz áhitatos szavaival fohászkodott egy jobb jövőért.

Kemény Ferenc.

Kassa a XVII. században.

KASSAI ÉLET A XVII. SZÁZAD VÉGÉN

AMINT AZT A MAGYAR SIMPLICISSIMUS LÁTTA

1683-ban jelent meg német nyelven a Magyarországi vagy erdélyi Simplicissimus cimü könyv, amely közvetlen tapasztalás után érdekesen irja le a felsőmagyarországi állapotokat abban az időben, amikor a török hóditás ereje országszerte kezdett hanyatlani s a magyarság erőhöz jutni. A könyv szerzője a világlátott idősb Buchholz György felsőmagyarországi kereskedő, később evangélikus lelkész.

Kassa, Felsőmagyarország fővárosa, magas hegyek között völgyben fekszik. A város mellett tekintélyes folyó, amelynek Hernád a neve. Ezenkivül a Szepességre néző szőlőhegyekből egy patak folyik a városon át, amely a kapunál kettészakad, ugyhogy az egész piacot, a városházát és kereskedői csarnokot, a török fogházat, a városi őrházat két oldalról körülfolyja. Harmincnégy hidacska hidalja át ezt a patakot.

A házak nagyok, olasz módra épültek. A plébániatemplom fölöttébb csodálatraméltó épitmény, csupa négyszegletes kőből, ólmozott vaskapcsokkal. Sok művészien kőből faragott figura és fantasztikus faragás diszíti.

Ugyanitt sok a művészi csigalépcső. Van olyan is, hogy egy ajtón bemennek ketten és ott jobbról is, balról is lépcsőket találnak; együtt mehetnek fel anélkül, hogy egymást láthatnák; kivülről azonban mindenki láthatja őket.

A templomtetőn néhány száz, sőt ezer ember is elfér, fegyverrel, ágaspuskával kezében. Nyáridőn a polgárság ilyen ágaspuskákkal rendez lövőgyakorlatokat és jártukban is vállukhoz szoritva használják a fegyvert. Amikor az ilyen gyakorlatokról ismét rendben visszatérnek a városba, még kétszer rá kell tüzelniök a temető falára, amely védőfalat helyettesit.

A templomtornyot vörösréz fedi, a harangtorony kőművesmunkája borral kevert mésszel készült. A katolikusoknak, lutheránusoknak és kálvinistáknak tekintélyes, jól ellátott iskoláik vannak. Félig főkáptalan is van itten, mert az egri püspök itt celebrálja az összes nagy ünnepségeket.

Itt székel a felsőmagyarországi főkapitányság is, amelynek jól felszerelt fegyvertára, tisztjei és tisztviselői vannak. Háborus időben a főkapitány parancsol az összes váraknak, erőditéseknek, gráncházaknak, grófságoknak, megyéknek és városoknak. Három mértföldnyire már hódoltsági terület van.

A plébániatemplom uralkodik a város egész hosszán. Ha az ember a tornya alatt áll — amelyet éjjel-nappal három fegyveres darabont őriz —, nem hallja a fent levő ezreddobost; ellenben onnan két óra járásnyira, különösen Eperjes felé, éppugy hallja az ember, mintha mellette állna.

A várost háromszoros fal veszi körül; ennek titkos belső bástyái is vannak. Két kapuja van, melyeket hetenként váltogatva nyitnak meg. Ezt a kaput naponként kétszáz fegyveres darabont nyitja ki és csukja be két buzogányos tiszt vezetése alatt. A kapi-

tánnyal megy egyik tanácstag, mert az uralkodónak is van egy külön kulccsal ellátott zárja és a városnak is, ugyhogy egyik a másika nélkül nem nyithatja ki a kaput. Kiséretükben van még a városi dobos.

A külvárosok is meglehetős nagyok; ezeket is sáncok és sorompók veszik körül. Amelyik oldalon nyitva van a város kapuja, ott rendezik az éves vásárt és a heti piacot. Nehogy árulás történjék, nem eresztenek nagy néptömeget a városba, de azért a városban is folyik valamelyes kereskedés. Tokaj felé a vásárokat mind az elővárosokban, vagy éppen Isten szabad ege alatt rendezik, mert állandóan fenyeget az ellenség.

Itt magyarul, tótul, lengyelül és németül beszélnek, de *legtöbbnyire mégis magyarul.* Ezt a három nyelvet minden különösebb nehézség nélkül egymástól tanulják meg a gyermekek az utcán.

Az elöljáróságban akkor, amikor én ott jártam, csupán evangélikusok ültek; nagyobbrészt — de legalább is felerészben — magyarok, a többiek németek. A magyar városokban az a szokás, hogy fizetést adnak az elöljáróság tagjainak, hogy ilyképpen hivataluk többet jelentsen részükre, mint az a mesterség, amelyet egyébként folytatnak.

Szigoru rend uralkodik ebben a városban. Holmi apró bűntényt nem visznek az elöljáróság elé, hogy ott elintézését halogassák, hanem a vádlottat a városbiró elé viszik, aki vagy szigoruan megdorgálja és elbocsátja őt, vagy pedig ott a városbiró háza előtt a darabontokkal lefekteti az illetőt az utcakövezetre és vesszővel megcsapatja. Ha nagyobb bűnről van szó, akkor *három pálcára* szól a büntetés. Ez esetben három korbáccsal verik végig a földrefektetett elitélt hátát, némelyikét ugy, hogy nem tud felkelni és a darabontoknak kell őt kosárban a borbélyhoz szállitani. Bizony, amikor ott jártam, egy istenkáromlót három pálcára itéltek; egy egész éven át minden pénteken végig kellett volna ezt szenvednie, de nem állta ki, hanem belehalt.

Ezen a vidéken kezdődik a tulajdonképpeni Magyarország. Mások is itt a szokások, mint a német és tót vidékeken. Évenként, Háromkirályok ünnepén a kapukat bezárják s a polgárság szószólója, minden nemzetiségü és vallásu száz polgárral, jelesül magyarokkal, németekkel és tótokkal, katolikusokkal, luteránusokkal és kálomistákkal a városházára megy, ahol vagy uj városbirót választanak, vagy valamennyi beleegyezésével ismét megerősitik a régit. Ennek megtörténtével processzióban vonulnak a templomudvarra, amely vastagon szalmával van fedve.

A régi városbiró is együtt jön a tanácsurakkal. Megjelennek az összes céhek és kézművesek készitményeikkel, amelyeket vagy egy póznán, vagy másmiképen hoznak, hogy ezeket szerencsekivánataik kapcsán tiszteletük jeléül az uj városbiró házába szállitsák, mihelyst nevét megtudták. Az ajándékok között van egy uj szekér is, amely sima tölgyfával van magasan megrakva; hat ló viszi ezt a szállitmányt lakására. Ám ezt a fát nem szabad évközben elhasználnia, mert ennek, amint mondják, az a rendeltetése, hogy az esetben, ha a városbirót a török érdekében történt áruláson érnék, kocsival együtt máglyául szolgáljon.

Amikor a szószóló az uj városbirót már üdvözölte, a két első tanácstag egy e célra szolgáló székhez vezeti őt. Erre megszólalnak a trombiták és a dobok, a négy legfiatalabb tanácsur pedig magasra emeli a széket, amire a polgárság háromszoros vivátkiáltásban tör ki. Ezután valamennyien processzióban a templomba mennek tedeumot ünnepelni, valamint egyéb éneket és zenét hallgatni, amihez rövid magyar és német birói beszéd csatlakozik. Végül a városbiró lakomája következik, amelyhez hivatalosak az összes nemzetiségek templomainak és iskoláinak alkalmazottai.

Lakodalmak alkalmával az a szokás, hogy a menyasszony hozományát, a szépen megvetett ágyakkal együtt, felrakják egy szekérre és négy feldiszitett lóval — mindegyiknek homlokán egy tafotaszalagcsokor van — a vőlegény házába viszik. Ha a vőlegény a közelben lakik is, a diszelgés kedvéért a fél városon át megy a szekér. Szegény emberek természetesen ilyesmire nem gondolnak.

Az emberek fiatalon házasodnak. A menyasszony nem egyszer csak tizenhárom-tizennégyéves. Tizenötéves özvegyeket is láttam. A lakomán nagy a bőség, mert igen olcsó minden. Majdnem minden táncukat balettnek mondhatom, olyan bájos és rendes, nem ugy mint a németeké és franciáké, akik pedig nagyra vannak caprioláikkal. Ám tegyen mindenki a maga módja szerint!

Amikor a menyasszonynak nyugovóra kell térnie, különleges táncba kezdenek. A vőfély kardot köt oldalára; ő vezeti a menyasszonyt. Két nőtlen ifju szintén kardosan, kezükben fáklyákkal a menyasszony előtt táncol. A nyoszolyólányok pedig — szintugy a násznépnek az a része, amely a menyasszonyt kisérni óhajtja — mögötte. A menyasszony szüleitől és legközelebbi hozzátartozóitól rendszerint sirva vesz bucsut. Ezután java táncközben észrevétlenül elszaladnak vele az ágyasszobába.

Ugyanez a tánc és zene járja mindaddig, amig a menyasszony kiserete visszajön. Ekkor a vőfély kivont kardjára tüzve hozza a menyasszony pártáját és koszoruját; oldalán egy nyoszolyólány. A fáklyások elől mennek, a többiek utána; táncolva mennek át a szobákon, néhány strófát táncolnak és másokra kerül a sor. Másnap a fiatalasszonynak már asszonymódra kell a haját hordania.

Ilyen a kassai élet.

Jobboldali kép: kuruc vitézek Kassa előtt.

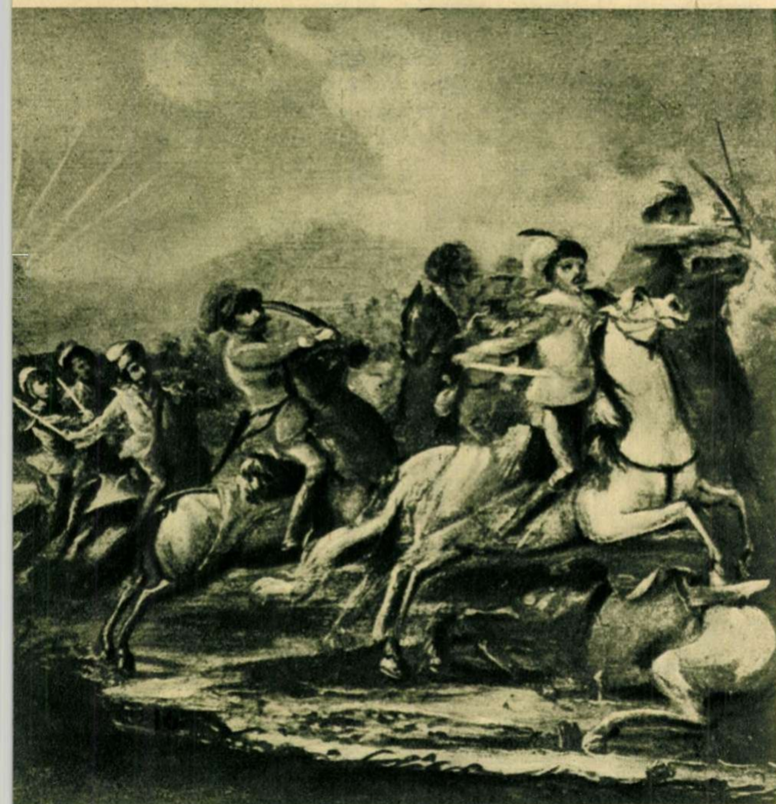
RÁKÓCZI ÉS A FELVIDÉK

A Felvidéknek egészen a török hóditásig elsősorban művelődés- és gazdaságtörténeti szerepe van; a politikai élet központja egy darabig Esztergom, azután Buda és Pest, néha Székesfehérvár. Gyér adataink azt mutatják, hogy a Felvidék az utolsó Árpádok és az Anjou-házból való királyaink alatt művelődésileg, gazdaságilag igen fejlett, városai virágzók. Az Anjouk és Mátyás elősegitették a városok fejlődését. A korai kapitalizmus korában nagy kereskedelmet bonyolitanak le a felvidéki városok — Kassa, Lőcse — Lengyelországgal. Az első magyar milliomos, Bethlenfalvi Thurzó János a lőcsei központból irányitja Lengyelországba hatalmas üzleteit. Bányái (réz- és vasbányái) a Thurzók és Fuggerek kezében nagy virágzásnak indultak. Legnagyobb történeti szerep a Felvidéknek Rákóczi Ferenc szabadságharca alatt jutott.

A magyar nemzet 1703-tól 1711-ig tartó nagy élethalálharca, melynek megszervezése, politikai és katonai vezetése Rákóczi Ferenc nevéhez kapcsolódik, legnagyobb részben a Felvidéken zajlott le. Maga Rákóczi a Felvidék szülötte volt; itt terültek el óriási birtokai, itt látta, mint felvidéki földesur és sárosi főispán az idegen katonák garázdálkodását, a kegyetlen népnyuzást s ezek lobbantották fel lelkében a felkelés gondolatát.

A mozgalomért a legnagyobb áldozatot a Felvidék városai hozták. A fejedelem hamvait az akkori magyar kormány azért helyeztette el a kassai dómban és nem a fővárosban, Budapesten, mert ez a város volt az ő mozgalmának politikai, katonai, pénzügyi központja, szinte azt mondhatnánk, ez volt az ország fővárosa közel nyolc esztendőn keresztül.

Budavár visszafoglalása után a magyar történet még továbbra is a Felvidéken s Erdélyben játszódik le. Ami kis kultura és nemzeti vagyon a véres és zivataros századok után még megmaradt, itt volt a Felvidéken, meg Erdélyben. Az Alföld és a Dunántul legnagyobbrésze pusztasággá, mocsárrá változott, az egykor népes, virágzó városokat a török hódoltság és a szakadatlanul duló háboruk elhamvasztották. Városaink csak a Felvidéken vannak és Erdélyben. Nyolc nehéz esztendőn keresztül a Felvidék városai, főleg bányavárosai, táplálták a nemzeti felkelést.

Rákóczi 1703 juliusában lengyel segitőcsapatokkal a Vereckei hágón lépi át az ország határát és szólitja felkelésre az országot. Az első fontos város, melyet elfoglalt, Tokaj volt, azután következett Sárospatak, majd Kassa. Amint a keleti Kárpátokból elindult, főcélja mennél gyorsabban megszállani a Felvidéket. A Felvidék birtokbavétele nélkül elenyészett volna az egész mozgalom. Láttuk már az előbbi században, hogy minden nemzeti mozgalomnak iránya a Felvidék elfoglalása. A Felvidék felé irányult Bocskay István felkelése, utána Bethlen Gáboré és I. Rákóczi György felkelése. Miért? A magyarázat igen egyszerü. Itt voltak a gazdag bányavárosok, azoknak pénze és bányatermékei nélkül nem lehetett háborut folytatni. Még egy másik fontos tényező is volt, különösen Rákóczi Ferencnél: a magyar Felvidéknek közös határa a nemzeti Magyarország iránt mindig jóindulattal és barátsággal viseltető Lengyelországgal. Rákóczi szabadságharcának a bölcsője Lengyelország volt, a lengyelek baráti támogatása, pénzbeli s egyéb segitsége nélkül nem indithatta volna meg a mozgalmat és később, ha esetleg Lengyelország indulata ellenségesre fordul, a magyar szabadságharc csakhamar véget ért volna. Ruhával, fegyverrel a lengyel Danzig város látta el Rákóczi hadseregét és Danzigban kerültek piacra Magyarország nyersterményei.

Tokaj elfoglalása után Rákóczi akkor még szervezetlen, kezdő csapatai tovább vonultak Egernek s onnét Érsekujvár felé Pozsony irányában haladtak tovább. Igen fontos szerepe volt az első időben Nagyszombatnak. Nagyszombatban folytak az 1706-iki rendkivül fontos tanácskozások a császár megbizottaival. Nagyszombatnál zajlott le az első nagy csata a császári hadakkal, amelyet Rákóczi lovasságának fegyelmezetlensége miatt elveszitett s nemsokára itt vivták meg a Kis Alföldön szintén elvesztett pudmerici ütközetet. A nagyszombati csata után a most visszanyert Léva városban szedte össze Rákóczi a hadsereget és készült teljes erővel a további küzdelemre. Nagy, szinte korszakos szerepe van a mozgalomban Szécsénynek. Az 1705 szeptember 12-én tartott országgyülésen mondotta Rákóczi első nagy politikai beszédét, itt állapitották meg végérvényesen a kuruc felkelésnek céljait s itt határozták el, hogy a mozgalmat teljes erővel folytatják mindaddig, amig nem sikerült a nemzeti függetlenséget biztositani. A szécsényi határozatok után következtek Rákóczi alvezéreinek fényessikerü dunántuli győzelmei. Érsekujvárnak állandóan fontos szerepe van az egész mozgalomban s Nyitra mellett a

Baloldali kép: kuruc-labanc csatajelenet. Rugendas festménye.

Rákóczi Ferenc gyermekkori arcképe.

háboru egyik legfontosabb stratégiai pontja. A nagyszombati béketárgyalások alatt mentette fel a szorongatott Kassa várost Radics, Rákóczi egyik legjobb tábornoka.

1706-ban országgyülést tartanak Rákócziék a most visszanyert Rozsnyón. A következő esztendőben itt tartották a szenátusnak egyik fontos ülését, amelyen főleg a pénzügyi kérdéseket tárgyalták. A kellemes Vágvölgy, a történeti Magyarország egyik legszebb vidéke, állandóan szerepel Rákóczi szabadságharcában. Sok kisebb-nagyobb csetepaté és ütközet szinhelye a Vág melléke. A vakmerő Ocskay, Rákóczi egyik brigadérosa, egyszer a Vágvölgyben megszalajtotta Starhemberg Guidót, a világhirü hadvezért. Most a bécsi döntőbirósági itéletek után visszakaptuk a Vágvölgynek a legdélibb részét.

Végzetes jelentőségü a szabadságharcban az 1708 augusztusi Trencsén melletti ütközet, amellyel az egész mozgalom hanyatlása kezdődik. A különben remek, hősies harc egy egészen sajátságos véletlen következtében a kurucok katasztrofális vereségével végződött. A fegyelem nemsokára meglazult és sokan megtántorodtak hűségükben; Trencsén után már csak Rákóczi csodás energiája, rendithetetlen hite tartja fenn a mozgalmat. Sokáig nincsen nagyobb ütközet, egészen a Vadkert-Romhány melletti csatáig (1710 január 22). A Vadkert-Romhány melletti ütközet után a Felvidék lassacskán elesett. Nyitra megyébe betódulnak a császáriak, elfoglalják Érsekujvárt, majd a Szepesség felől vonulnak le dél felé. Kassa elestével elveszett a mozgalomnak tulajdonképpeni központja. Hősies ellenállás után elfoglalták a császáriak Krasznahorkát is, melyet az Andrássyaknak egyik őse a véksőkig védett. Az 1710/11-iki rettenetes és kegyetlen tél teljesen kifullasztotta a nemzeti mozgalmat. Az 1711. év tavaszán a kurucok kiszorultak a tulajdonképpeni Felvidékről és Rákóczi kicsiny, meglehetősen demoralizált csapata átvonult Lengyelország felé, a Vereckei szoros irányában, a Felvidék másik részére, ahonnét a mozgalom kiindult. Még Munkács vára tartotta csak ideig-óráig a lelket a mozgalomban. Most már megkezdődtek a béketárgyalások, amelyek a szatmári megyegyezéses békével végződtek.

A Felvidéknek a kuruc korban betöltött szerepe hazánk történetében dicsőemlékü és döntő jelentőségü. A felvidéki városok érce és pénze nélkül Rákóczi egy tapodtat sem mozdulhatott volna. Az Alföld ebben az időben még koldusszegény. Gazdasági fejlődésében jó 200 esztendővel esett vissza. Gyér lakossága Buda visszafoglalása után visszatért a primitiv, félnomád állattenyésztéshez. Nagy háborut, melyhez nemcsak áldozatkészség, bátorság, hanem a haditechnikának azon a fejlettségi fokán már sok pénz is kellett, az Alföld népe nem támogathatott, legfeljebb csak vérével. Az európai kulturát, a városi életet, az ipart és kereskedelmet ebben az időben a Felvidék képviseli Magyarországon. Városai annak dacára, hogy Buda visszafoglalásáért roppant sokat áldoztak, az ország többi részéhez képest elég vagyonosak voltak. Kassa, Lőcse, a szepesi szabad királyi városok, azonkivül Nyitra, Trencsén, Selmecbánya, Körmöcbánya mind többé-kevésbé jómódu városok. Az áldozatokban nem szükölködtek. A Felvidék városai méltók arra, hogy most felelevenitsük, mily nagy és dicső részük volt Rákóczi nemzetmentő szabadságharcában.

B—a—l.

Munkács

Itt a szabadság fészkelt valaha.
Rákócziaknek villant itt a kardja,
és hősök ivadéka, hősök anyja:
itt harcolt egykor Zrinyi Ilona.

S lett később Munkács szentelt vára
börtön,
rab költők álmodták pincéiben,
hogy a szabadság egyszer megjelen
nagy fényességgel s harsogva a földön...

Hol a bástyákon egykor hősi kar
harcolt a szabadságért s lenn a durva
odukban szabadságról sirt a dal.

Munkácsnak vára, ma, e szent magyar
napokban egy nép kér elédborulva:
legyél nekünk szabadság vára ujra!

Bárkány György.

Thököly Imre.

Gr. Bercsényi Miklós.

KASSA MŰEMLÉKEI

IRTA: GENTHON ISTVÁN

Felső-Magyarország legnagyobb városa, kulcsa, a magyar műemlékek kiváló sorozatait rejti falai között. Alig van városunk a csonka országban, mely műemlékeinek számával és sokféleségével versenyezhetne, de egyetlen sincsen, mely a kassaihoz fogható óriási székesegyházat mondhatna magáénak.

A székesegyház, mely árpádházi Szent Erzsébet tiszteletére van szentelve, Magyarország egyik legnagyobb méretü, csucsíves rendszer szerint épült temploma. Főhomlokzatán az áttört, szinte csipkeszerüen finom megmunkálásu kövek csucsos oromzatban végződnek. A főkapu felett ősi dombormű látható; Krisztusnak az Olajfák hegyén való imájával és Judás csókjával. A homlokzaton két torony helyezkedik el, a baloldali nyolcszögletes, 1496-ban épült, de barokk bádagsisakja csak 1776-ban került rá. A jobboldalit Mátyás király épittette 1461-ben, cimerével is díszittette. Ez utóbbi torony azonban csonkán maradt, csak a templom magasságáig épült ki. A főhajó tetején kecses művü huszártorony ül. Nemcsak a nyugati kapu, de az északi is rendkívül díszes, ormában az Utolsó itélet dus fantáziával előadott szoborcsoportja látható, körülötte hatalmas ködombormüveken öt jelenet, melyek közül kettő árpádházi Szent Erzsébet irgal-

A Dóm harangtornya.

A kassai Szűz Mária-oszlop.

massági cselekedeteivel foglalkozik. A tizenkétszög öt oldalával záruló támpilléres főszentélyt csucsíves ablakok díszitik. A déli kapu mellett ismét igazságos Mátyás király cimerével találkozunk, ezuttal az öröklámpásra vésve.

A Dóm belül öthajós, hatalmas kereszthajóval. A mellékszentélyek rézsutosan állanak a főszentély felé, oly sajátság, mely a Magyarországon járt hires francia építésznek, Villard de Honnecourtnak műveire emlékeztet, anélkül, hogy kimutatható kapcsolatban állana velük. Az égbeszökő pillérek csillagos mintáju boltozatot tartanak. A déli kapu mellett áll az ugynevezett Királylépcső, melynek neve arra emlékeztet, hogy Mátyás király korában épült. A Királylépcső a Mátyás-kápolnába, másképp oratóriumba vezet. Ennek csipkés kőkorlátja alatt 1440-ből való érdekes felirat olvasható, melyben a kassaiak királyuknak ismerik el V. Lászlót,

Ugyancsak a déli kapu mellett nyilik a Mettertia-kápolna, benne érdekes kép látható, mely Szent Annát ábrázolja 23 szenttel körülvéve. Az ágak, melyeken a szentek ülnek, gyógyszerész-edényből nőnek ki. A képet Czottmann Antal kassai gyógyszerész készittette ismeretlen mesterrel, 1516-ban.

Messze földön hires a Dóm lehelletfinom-csipkézetü, tornyokkal elboritott szentségháza, melyet Kassai István mester készitett 1461-ben. Még régebbi, a XIV. századból való a hatalmas bronz keresztkut, melyet vallásos felirat diszit.

A templom eredetileg freskókkal volt díszitve, a többizben pusztitó tűzvészek azonban ezeknek nagy részét elpusztitották. Megmaradt az Utolsó itélet és Krisztus feltámadását ábrázoló falkép a déli hajó szentélyében s a sekrestyeajtó mellett Krisztus siratása, valamennyi a XV. század elejéről, még Zsigmond király és császár uralkodása idejéből.

A Dóm méltán leghiresebb drágaságai a középkori oltárok, közöttük a főoltár, mely az u. n. szárnyasoltárok egyik legnagyobb méretü és legkáprázatosabb díszü példánya. Szekrényében a Madonna hatalmas fafigurája látható, bibliai és árpádházi Szent Erzsébet társaságában. A belső szárnyakat tizenkét kép díszíti, melyek a templom védszentjének, árpádházi Szent Erzsébetnek édes-bus történetét mesélik el, házasságától kezdve, csodatettein át, haláláig és szent tetemeinek felmagasztalásáig. Ha az oltár szárnyait böjt idejében becsukják, huszonnégy jelenet válik láthatóvá Krisztus kínszenvedésének történetéből, mig a szárnyakat hátul Mária életének tizenkét jelenete ékesiti. Hogy ki volt a szobrász és festő, ki e művet 1474 és 1477 között megalkotta, sajnos, nem tudjuk, annyi bizonyos, hogy helybeli mester lehetett, hiszen a középkori szigoru városi céhszabályzatok nemigen engedték meg idegen művész szereplését.

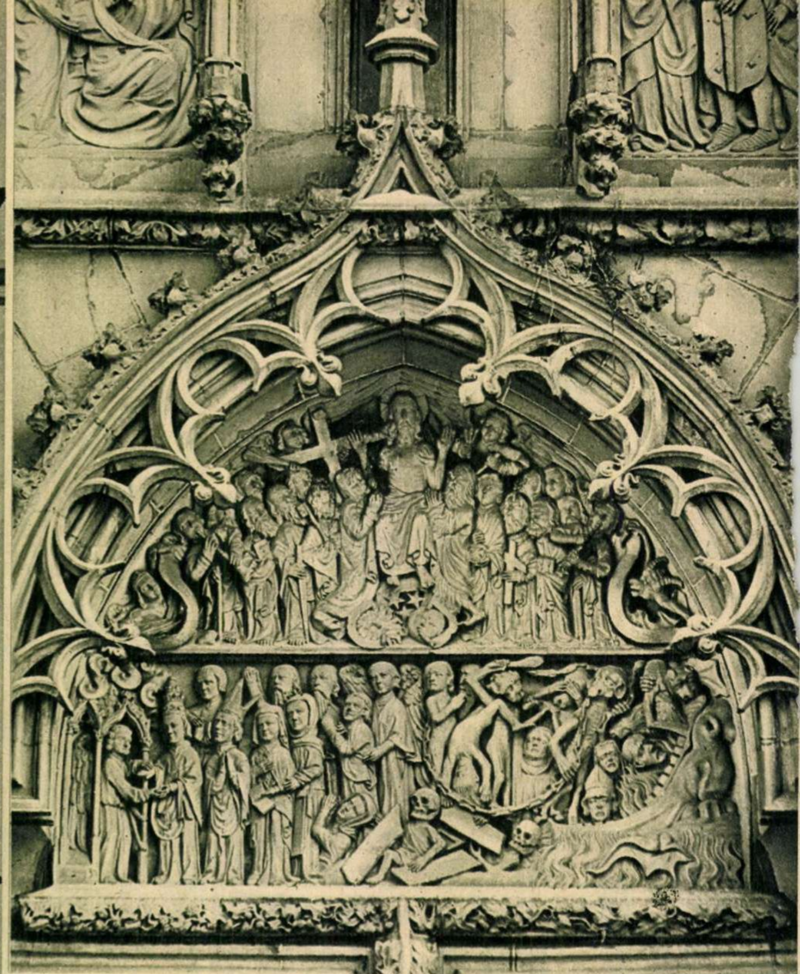
A templomban még három középkori oltár látható. A Mária látogatása-szárnyasoltárt 1516-ban készitette Tamás szobrász és Mihály festő. E szép oltár legérdekesebb része oromzata, mely három szoborcsoportban Szent Anna házasságát mutatja be. Még koraibb az Utolsó vacsora-oltár, mely a XV. század végén készült s mely a bártfai Szent Egyed-templomból került mai helyére. A legősibb a Mária halálaoltár, mely 1460 körül készülhetett, s amelynek érdekessége, hogy szekrényében is képet rejt és nem szobrot.

Se szeri se száma a Dómban a díszesen képzett

A Dóm.

A kassai Dóm „Mária halála"-oltára.

Az utolsó ítéletet ábrázoló dombormű a kassai Dóm kapuja felett.

egykoru berendezési tárgyaknak. Szent Erzsébet és a hétfájdalmas Mária kőszobra még a XV. századból való, ugyanerre a korra mutat a Szentély felett zsinóron függő Immaculata-szobor, melyet csillagkoszoru vesz körül. Nevezetes a hatalmas Kálvária-csoport Szűz Máriával és Szent János evangélistával, mely eredetileg a diadalív gerendáján állott, most a galéria egyik ívében kapott helyet. Szobrai, a legkorábbi ismert faszobrok, 1450 körül készültek.

Az északi kapu belső oldalát Dudits Andor hatalmas freskója tölti be, Rákóczi Ferenc vezérlő fejedelem életéből meritett jelenetekkel. A kassai Dóm a magyar történelem szent helye, már azért is, mert kriptájában nyugszik II. Rákóczi Ferenc, Zrinyi Ilona, gróf Bercsényi Miklós és felesége, Esterházy Antal kuruc generális és Sibrik Miklós Rákóczi udvarmestere. A drága tetemeket 1906-ban hozatta haza a magyar kormány Rodostóból és a galatai Lazaristák templomából és pompás kőszarkofágokban helyeztette el.

A Szent Erzsébet-templom kincstára néhány remekbekészült ötvösművet őriz. Igy egy XIV. századi kelyhet, melyet Nagyladnán, fa gyökerei közül ástak elő. Két sodronyzománcos kehely a középkori magyar műipar fejlettségét hirdeti. Van egy Mathias és egy Antonius feliratu kelyhe, Antonius-ról tudjuk, hogy Kassa város legkiválóbb ötvöse volt a XVI. századelején. Óriási Urmutatóját, felirata szerint, Szilassy János lőcsei ötvös késziteтte 1770-ben. Középkori miseruhái közül kiválik egy bizánci és egy passiójelenetes ornátus.

A Dóm helyén kisebb román-stilü, majd egyhajós, csucsíves templom állott. A mai egyházat a XIV. század második felében kezdték épiteni. Zsigmond király, majd később Mátyás király erősen szorgalmazta befejezését. Az 1556-os óriási tűzvészben a főoltáron és három oltáron kivül csaknem minden elpusztult. Többször volt protestáns kézen, Bocskai és Thököly idejében. 1687 óta megszakitatlanul a katolikusoké. A XVIII. században többször javitották. Legutolsó nagyarányu s talán kissé tulerős restaurálása 1877—1896 között történt, a munkát a budapesti Országháza épitője, Steindl Imre végezte.

A Dóm százmázsás s Illenfeld Ferenc mestertől 1557-ben öntött nagyharangját nem tudták a toronyban elhelyezni, s ezért 1628-ban a város háromemeletes tornyot épittetett számára, amely ma Orbán-torony néven ismeretes. Eredetileg oromzata reneszánszstilü volt, ma piramistető fedi. Déli falán Szent Flórián-szobor áll, Hartmann József kassai szobrász műve 1754-ből.

Valódi ékszer a Dóm közelében álló kicsi és kecses arányu Szent Mihály-kápolna, a hajdani temető kápolnája és csontháza. Homlokzata diadalívszerü, a kis négyzetes, sátortetős torony a homlokzat csucsívén nyugszik, kétoldalt támívek tartják. A főkapu csucsos oromzatában a lelkeket mérő Szent Mihály kő-dombormüve kapja meg a szemlélőt. Szentélye a nyolcszög három oldalával zárul, a hajót csucsíves ablakok és támpillérek váltakozása jellemzi. Belül szép csillagboltozata van s a régi freskók közül is megmardt egynéhány töredék. A kápolna 1341 körül épült, azonban az 1556-os nagy tűzvészben, a Dómhoz hasonlóan, leégett. 1904-ben a Műemlékek Országos Bizottsága renoválta.

A Dóm után Kassa legnagyobb temploma a szemináriumi templom, amely eredetileg a Perényi-család költségén a ferencesek számára készült, s 1405-ben már állott. 1804 óta szemináriumi templom, sajnos, a XVIII. században erősen átépitették. Erre az időre vall barokk homlokzata s a Szentély mellett álló négyszögletes tornya. Az oszlopos főkapu felett Kassa ci-

mere díszlik, még fentebb kálváriát ábrázoló dombormű, mely ugyanannak az ismeretlen mesternek vésőjét dicséri, ki a Dóm kapu-domborműveit faragta. Belül csak a szentély őrizte meg csucsíves szerkezetét. A hajó már barokk-stilü, mennyezetfreskóit az Egerből is ismert Kracker János Lukács festette a XVIII. században. Itt nyugszik báró Renaud József felsőmagyarországi főkapitány, ki 1740-ben halt meg. A templomhoz csatlakozó hajdani ferences-kolostor, mai szeminárium 1764-ben kezdett épülni, de csak 1824-ben készült el.

A katolikus templomok egyik legszebbike a premontrei-templom, amelynek homlokzatát két zömök torony díszíti. Felirata szerint Báthory Zsófia építtette a jezsuitáknak 1671—1681 között. 1876-ban magas toronysisakjait alacsonyabbakra cserélték. Főoltárát Pesky József 1854-ben készült szép Szentháromság-képe ékesíti. Igen érdekes a Szentélyfal festett, csalóka hatású építészeti díszitése, mely Schrőt Erazmus kassai rajztanár ügyességét dicséri 1796-ból. A szentély északi falán I. Rákóczi Ferenc 1676-ban készült fa-epitáfiuma függ. Kincstárának zománcos kelyhét az emlitett Szilassy János lőcsei ötvös készitette. A mellette álló premontrei konvent egykor királyi ház volt, később a felsőmagyarországi kapitányok székhelye. 1618-ban ebben az épületben halt vértanuhalált Pongrác István, Grodecz Menyhért és Kőrösi Márk, az azóta boldoggá avatott három kassai pap.

A Domonkos-templom Nagyboldogasszony tiszteletére van szentelve. Eredetileg csucsíves ízlésben épült, később azonban, 1753-ban barokk-stilüen átépitették. Belső díszitéséből emlitésre méltó a másutt is szereplő Kracker János Lukács freskósorozata. A torony sisakja 1903-ban nyerte el mai alakját. A zárda épületét, mely még a középkorból származik, a XVIII. század közepén teljesen átépitették. A templom és a zárda között még ma is láthatók az egykori keresztfolyosó nyomai.

Az Orsolya-rendiek barokk-stilü temploma eredetileg református templomnak épült 1652—1655 között. 1698-ban kapták meg az apácák, akik a XVIII. században restaurálták s ekkor gótizáló, a nyolcszög három oldalával záruló szentéllyel látták el. Barokk főoltárán Szent Mihály szobra díszlik. Zárdájuk több épület összeforrasztásából alakult ki a XVIII. században.

A Szegényház templomát a johannita-lovagok alapitották 1285-ben, ez a templom azonban a századok viharai alatt teljesen elpusztult a hozzáépült szegényházzal együtt. Az uj templomot, melynek egyetlen homlokzati tornya s egyenes záródásu szentélye van, Kassa város épittette 1730-ban, a szegényházat Kapy János kassai kereskedő fundálta a mult század legelső éveiben.

Meg lehet emliteni még a Szent Rozália-templomot, mely a kurucvilág idején dühöngő pestis megszüntének emlékére épült 1715-ben. Épitője Tornyossy Tamás kassai mester volt. Ennek a kitünő magyar mesternek egyéb munkáit is látni fogjuk.

Utolsónak emlitjük a katolikus templomok közül a város szélén álló Kálvária-templomot, mely barokk-stilü, földszinti, emeletei részből és lépcsőből áll. Kétszáz éve épült, 1736 és 1758 között, tornya azonban már XIX. századi.

Két kisebb kápolnát még felsorolhatunk, egyik a Bankón, a város melletti hegyen áll, ma nem használják. Ezt Esterházy Károly egri püspök építtette a XVIII. században. A másik Krisztus mennybemeneteléről van elnevezve, azon a helyen épült a XVIII. században, hol az utolsó pestises beteg meghalt.

Az ágostai evangélikusok temploma empire-stilü, szép kupola és alacsony torony ékesiti. Kitzling György kamarai épitőmester terve szerint emelték 1816-ban. Oltárképét a neves Czauczig lőcsei festő festette a biedermeier-korban. A református templom hasonlóan az empire-stilus idején, 1805 és 1811 között készült. A torony csucsán az az aranyozott érckakas áll, mely a Dómot diszitette, midőn protestáns kézen volt.

Sok szép emlékszobor és emlékoszlop díszíti a várost, melyek között a legnagyobb a pestis emlékére 1722-ben emelt Szűz Mária-oszlop, talapzatán sok szent szobrával. Az emlitett Tornyossy Tamás műve, szobrait Griming Simon kassai szobrász készitette. Még ennél is régibb a Szentháromság-emlék, eddig megfejtetlen családi cimerrel.

A világi emlékek szép sorozata teszi teljessé Kassa város műemléki képét. A püspöki palota, melynek könyvtárában becses kódexek és ősnyomtatványok rejlenek, 1841-ben épült. A régi erődítési munkálatok emléke a Fegyverház-utca 6. számu torony, vagy az ívalakban épült Hóhér-bástya. A vármegyeháza 1780-ban, a városháza 1779-ben épült. Az utóbbi lépcsőházának falában látható a kassai származásu Szathmáry György esztergomi érsek 1492-ből való cimeres emléktáblája, Kassa legszebb reneszánsz-stilü faragványa.

A magánépületek között legrégibb a lőcsei-ház, mely a XV. században épült, később Thurzó Elek tulajdonába került, ki Lőcse városára hagyta. 1570-ben Kassa város magához váltotta és fogadóvá alakitotta. Boltíves, ódon termeiben ma is sört mérnek. Nevezetes arról is, hogy itt tartotta Bethlen Gábor lakziját Brandenburgi Katalinnal. A Kovács-utcában még áll Tinódi Sebestyén egykori háza, a Kálvin-téren a régi városi börtön, a Fő-utcában Bethlen Gábor pénzverőműhelye, a XVII. században épült premontrei konviktus, a barokk kapudíszü Hadik—Barkóczy-ház vagy a Fekete Sas-szálló, melyben annakidején Kazinczy Ferenc és Petőfi Sándor lakott, majd a Bach-korszakban itt töltötte fogságát Tompa Mihály.

E rövid felsorolásból is látható, hogy az ősi Kassa város műemléki és történeti szempontból egyaránt szivünkhöz közel álló, drága emlékeket őriz, melyek a magyar művészet, művelődés és történet nem nélkülözhető, legbecsesebb klenódiumai közé tartoznak.

Jobboldali kép: Mária látogatása. A kassai Dóm oltárszobra.

A FELVIDÉK ÉS KASSA SZINÉSZETE

A magyar szinészet ujraélte az elmult husz esztendőben a nemzeti játékszin hőskorának küzdelmeit és az idegen hatalom nyomása alatt is a magyar nyelvet terjesztve a deszkákról, szivének mélyén minden felvidéki szinművész remélte, hogy egyszer csak elmulik a megpróbáltatások ideje. A hajdani Nemzeti Játékszini Zsebkönyv jeligéje biztatta, lelkesitette őket, mint egykor uttörő elődeiket: *„Lesz oly idő, bár sokára, Mellyben még a Magyarul Éneklő Fők homlokára Borostyánág kanyarul!“* Megelevenült lelki szemük előtt a hajdankor „játszó-szinei“-nek faggyugyertya-világnál teremtő alakosainak viaskodása, amint a Felső-Magyarországot járó vándorszinészek hirdették az igét. *Benke József, Kemény János,* majd *Kilényi Dávid* társulata már a mult század első évtizedeiben játszott *Komáromban.* Az uttörő *Láng Ádám* szinészei „Komáromi játszótársaság“ néven szerepeltek ott, majd *Komlóssy Ferenc* és *Horváth József* szinészei 1825-ben látogatták Komáromot. Még előbb szólalt meg a magyar szinészet *Losoncon,* ahol 1800-ban *Kelemen László, a legelső magyar szintársulat alapitója, vivta utolsó próbálkozásait.* A szétszakadt *kassai* társulat egyik része a nagy *Megyeri Károly* és *Páli Elek* vezetésével 1833 tavaszán *Rozsnyón* játszott, hogy aztán szinjátszói *Budára* kerülve, a pesti Nemzeti Szinház első törzstagjai legyenek. *Beregszászon, Érsekujvárott, Léván, Munkácson, Rimaszombatban, Ungvárott* a mult század 30-as éveiben jelentkezik a magyar szinészet. *Benke József* és *Kemény János,* továbbá *Keszy József, Balogh István, Fekete Gábor, Tóth István,* de főként *Kilényi Dávid* hajdani szinigazgatók társulatai járták a felvidéki városok szinházait és szinháztermeit. A régi magyar szinjátszás küzdelmei után, 1899-ben *Sátoraljaujhely, Munkács, Ungvár, Beregszász* megkötötte az északkeleti szini szövetséget, de Léván, Losoncon és más felvidéki városokban meg helységekben is sikerrel fejlődött a magyar szinészet.

A felvidéki társulatok működését sokszor gátolták, játszási engedélyét megvonták a csehek, de a magyar szinészek mindmáig kitartottak sulyos helyzetükben a magyar játékszin eszményei mellett.

A felvidéki színjátszás központja a hajdankortól kezdve *Kassa.* A székesegyház mellett áll Kassa közepén a magyar nyelv temploma: a gyönyörü szinház, mely most, a felszabadulás után ujra homlokzatára irhatja régi büszke nevét: Kassai Nemzeti Szinház. 1939-ben lesz negyven esztendeje, hogy — mint az épület falába tett emléktáblára irták — „... *a múzsáknak e fényes templomát a város lelkes közönségének áldozatkészsége emelte a nemzeti művelődésnek.*“ Egymillió koronánál jóval többet áldozott Kassa lakossága az ugyane helyen száz évnél hosszabb ideig állott régi szinház lebontása után mai szinházának fölépitésére. Ám nemcsak a város, hanem Abauj-Torna vármegye is mindig lelkesen pártfogolta a nemzet napszámosait és a megye, meg a város anyagi támogatása, meg a kassai közönség rokonszenve, pártfogása nélkül nem is boldogulhattak volna rajongó és nagytehetségü uttörő alakosaink. Meg is érdemelték a pártfogást, nem hiába állott melléjük a nagymultu város lakossága — *a magyar szinészet történetének legszebb lapjai emlékeznek meg Kassa* szinészetéről. Itt játszották először a *Bánk bánt* és a mult század első felében itt jelent meg az első szinházi ujság, a *„Játékszini Tudósitások“.*

A magyar játékszin hőskorának nagy sikerei és megható küzdelmei zajlottak le Kassán. A mai szinházépület már a XVIII. század végén állott ugyan a mai szinház helyén, de az osztrák rendszer németnyelvü társulatoknak juttatta az engedélyeket. A magyar játékszin uttörői, nyelvünk eszményi lelkü apostolai azonban csakhamar mégis megjelentek Kassán is és 1816 május 15-én előadták a *Csörgő sipka* cimü bohózatot. Régi nagy szinészeink legjobbjai kezdték meg a kassai szinházban a magyar szinjátszás állandósitását: *Murányi Zsigmond* és *Benke József,* aki *Jókainé Laborfalvi Rózának,* családi nevén *Benke Juditnak* volt az édesapja. A két igazgató-szinész társulatában leljük *Láng Ádámot, Kelemen László* Első Magyar Játszó Szini Társaságának tagját, aki tehát már a legelső magyar szintársulatban is szerepelt. A magyar szinészet ötvenéves fordulóján még fellépett a pesti Nemzeti Szinház ünnepi előadásán, ugyanabban a szindarabban, amely a legelső magyar előadás volt a ma is meglévő budai Várszinházban.

Szinészeink a következő év nyarán is sikerrel szerepeltek Kassán, de az igazi nagy diadalokat 1818—19. telén aratják. A szinház bérlője, gróf *Péchy József* szerződteti a magyar társulatot és a vármegye 500 pengő forinttal segélyezi a kiváló magyar szinészeket. 1823—24 nyarán *Éder György* miskolci igazgató szinészei játszanak Kassán.

A 30-as évek elején fejlődik Kassa szinészete országos jelentőségüvé. Báró *Berzeviczy Vince* intendáns — aki korábban maga is szinészkedett *Bécsben* és megjárta Itáliát — a vármegye és a város lelkes, áldozatos támogatásával nagyra növelte a kassai szinjátszást. *A társulat a magyar szinészet nagyjaiból verbuválódott, akik utóbb a pesti Nemzeti Szinház első gárdájának vezető tagjai lettek.*

Megyeri Károly („van-e, ki e nevet nem ismeri“, zengte róla *Petőfi Sándor*), *Szentpéteri Zsigmond* (már-

Jobboldali kép: a Kassai Nemzeti Szinház.

ványmellszobra a Nemzeti Szinházban áll), *Szerdahelyi József, Szilágyi Pál, László József, Bartha János, Páli Elek, Telepi György* és ott van a még kezdő *Egressy Gábor* is. *Dérynét*, a bűbájos szinésznőt ujra itt találjuk, továbbá a nagy hősnő *Kántornét*, meg *Kovácsnét, a hires komikát. Egy régi szinlap bizonyitja, hogy itt játszották először a Bánk bánt 1833 február 15-én Udvarhelyi Miklós* szinészei. Bár a kolozsvári Egressy-előadás nyomán ismerték meg a tragédiát, mégis Kassáé az elsőség Katona József felfedezésében.

Komlóssy Ferenc igazgatja ezután a szinházat és a megye 2000 pengő forinttal támogatja. A szinház a 30-as évek végén lehanyatlik, mert vezető tagjai, erősségei elhagyják, de a negyvenes években *Komlóssy*, majd *Hetényi József, Körössy Ferenc, Váradi Pál* vezetésével ismét uj életre kel a kassai szinészet.

1848-ban *Klestinszky László* és *Kilényi Dávid* igazgatta a kassai szinházat. 1849-ben elkövetkezett a szabadságharc bukása és az elnyomatás a kassai szinházban is elnémitotta a magyar szót. Osztrák szinészeknek jutott ezután a téli szezonok engedélye, de 1851-től nyaranta már játszanak előbb *Hidassy Elek*, majd *Szabó József, Havi Mihály* és más igazgatók szinészei is Kassán. 1859-ben *Molnár György*, a nagy szinész, rendező és szinészettörténetiró szintársulata játszott Kassán.

Az elnyomatás enyhülésével 1860-ban *Latabár Endre* kezdi meg jeles társulatával az előadásokat.

Rakodczay Pál, a nagy magyar rendező és szinházesztéta (a *Pesti Hirlapban* is számos cikket irt a szinészetről) igazgatta 1894-ben a kassai szinházat. Rakodczay, aki megirta Egressy Gábor életét és több szinházesztétikai művet alkotott, *egész örökségét Shakespeare népszerüsitésére költötte*. Rakodczay nagy szellemének és műveltségének nyoma megmaradt a kassai szinészet történetében.

Ezután *Hatvani Károly, Csóka Sándor, Komjáthy János* vezette a szinházat. A kassai szintársulatok tagjai közül nemcsak a nemzeti szinészet hőskorában, hanem a század végén és a századforduló is sok kiváló szinész került a fővárosba, főleg a Nemzeti Szinházba, Vigszinházba, de a Népszinházba, Magyar Szinházba, sőt utóbb a Király Szinházba is.

Gerőfi Andor társulata 1884 novemberében megünnepelte a kassai szinészet multjának százados fordulóját. Az ünnepi előadás érdekessége az volt, hogy igyekezett felidézni az 1816-iki kassai első *magyar* szinházestét. *A rivalda gázlámpái nem égtek, hanem ugynevezett bablonkákat: fattyugyertyákat gyujtottak* és azok világánál elevenitették fel a hajdani idők ódon bohózatát: a *Csörgő sipkát*. A régi szinházépület közben annyira megromlott, hogy 1894-ben a belügyminiszter rendeletére bezárták és *Rakodczay Pál* szintársulata emiatt a *Schalkház*-szálló nagytermében tartotta előadásait.

A mai pompás, korszerüen épitett szinház 1899-ben nyilt meg. *Szendrey Mihály* társulata a szinházavatást *Váradi Antal Déryné álma* cimü előjátékával kezdte, utána a *Bánk bánt* adták elő. Akkor még nem derült ki, hogy e nagy történeti tragédiánk Kassán kezdte meg halhatatlan pályafutását.

1916 május 15-én ismét ünnepelt a kassai szinház — *ünnepi előadáson emlékezett meg arról a napról, amikor a régi szinházban először hangzott el magyar szó a szinpadon.*

A kassai magyar szinészet százados létének ünnepére hamarosan keserü napok következtek: *a kassai Nemzeti Szinház — cseh szinház lett* és benne a magyar szinészet megtürt, megalázott vendég. *Faragó Ödön* 1914-ben éppen november 2-án nyitotta meg a kassai szinház szezonját, de december 3-án a polgári hatóság, az orosz betöréstől aggódva, kiüritette a várost. *Hoffmann meséivel* bucsuztak a szinészek. Faragó társulata a veszély elmultával visszatért és a *Drótostótot* játszotta először. 1917—18 telén, mint katona, Kassán voltam és itt láttam Faragó társulatának művészi szinvonalu előadásait. A prózai szinművek közt pl. a *Crampton mestert* és az operák közt a *Rigolettót*, meg a *Bohéméletet*. *Biller Irén* is ott játszott még a *Nebántsvirágban*. Nyáron *Beregi Oszkár* vendégszerepelt a *Kisértetekben*, mert Kassán még nyáron is akadt Ibsennek közönsége. 1918 novemberében éppen *Herczeg Ferenc Árva László királyát* játszották, amikor megérkeztek a megszálló csapatok. A társulat egyideig játszott még, de 1919 január 11-én cseh szó hangzott fel a szinpadról és a nézőteret cseh katonaság foglalta el. Február 11-én *letépték a magyar szinlapokat és megverték a szinlaposztókat.*

A megpróbáltatások ideje lejárt és most a budapesti Nemzeti Szinház tagjai felvidéki körutjukon köszöntik Kassa közönségét, hogy felidézzék 1848 szabadságküzdelmeit és *Déryné, Megyeri, Szentpéteri, Udvarhelyi,* meg a többi uttörő szinművész szellemét. **Tamás Ernő.**

Baloldali kép: a Kassai Nemzeti Szinház november 11-i diszelőadásának plakátja egy kassai hirdetőoszlopon.

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET...

Az idő rohan, az emberek rohannak vele együtt. A régi formák, a gyöngéd figyelmességek, a kedves, előzékeny gesztusok csak ittott fordulnak elő. Régi emberek, akik valamikor megszokták, azok se igen gyakorolják. Vállat vonva kérdik:

— Ugyan minek?

Jegyezzünk föl néhány hires figyelmességet a multból:

*

A legnagyobb parlamenti viharok idején egy szelidlelkületü honatya dunántuli rózsáskertjéből nagy halom rózsát hozott föl a magyar képviselőházba és földiszitette vele a miniszteri asztalokat, a kormánypárti és ellenzéki padokat egyaránt.

Egyszerre derült lett a komor terem. Mindenki örült a szines, illatos figyelemnek. Az egykori politikai krónikások följegyezték, hogy a vita heves hangja mintha alábbhagyott volna... Rózsáskertben bajos veszekedni.

Jegyezzük föl a derék kormánypárti honatya nevét. Ugy hivták, hogy: Luppa Péter.

*

Podmaniczky Frigyes báró a Rákóczi-uton lakott, de ablakai a Dohány-utcára nyiltak.

Mikor már közelgett a vége, a székesfőváros tanácsa vastagon szalmával hintette be a kocsiutat a Dohány-utca torkolatánál, hogy a sulyos beteget ne zavarja a kocsik zörgése. Ezt a régi vidéki szokást akkor alkalmazták Budapesten először és utoljára.

*

Jászai Mari Hubay Jenőék szalatnai kastélyának vendége volt. Jászai a figyelmességet azzal viszonozta, hogy — szobrot emelt a szalatnai parkban a „Moharózsa" operett gyöngéd és sugárzó Máriaalakjának. Gyönyörü zsolnai porcellán ez a szobor és nyirfatörzsek tartják fölötte a zsuptetőt, hogy védve legyen az idő viszontagságától.

Jászai verset is irt a „Moharózsa" Máriájáról. E vers márványba vésve ott ragyog a szobor talapzatán.

*

Radics Bélát, a gavallér cigányprímást, egyszer mulatás közben megsértette egy részeg uriember. Másnap, a józanság pillanataiban persze hogy megbánta és arany cigarettatárcát küldött a prímásnak, pardont kérve tőle.

Radics pompás brilliáns melltűvel viszonozta a figyelmes elégtételadást.

*

Mikor az 1898-ik esztendőben az Országos Diákkongresszust Debrecenben tartották, a városi tanács Debrecen város hires ötösfogatát küldötte ki a vasuti állomáshoz. A büszke, sallangos ötösfogat hozta be a budapesti Egyetemi Kör elnökét a nagykollégiumba.

*

Nagy viharok voltak a képviselőházban. Tisza Istvánnal állott szemben az ellenzék. Amikor már szinte kizártnak látszott a megegyezés, fölállott Thaly Kálmán és békejobbot nyujtott a kormányelnök felé. Tisza elfogadta.

Thaly Kálmánt akkor gyönyörü plakettel lepték meg figyelmes képviselőtársai. A plakettre ez volt vésve: „Harcok irójának — béke szerzőjének!"

*

Rákosi Jenő nyolcvanéves korában is fölállva köszöntött hatvanhetvenéves urakat. Ezt igy magyarázta:

— Az ilyen koru urak előtt én ötven éven át mindig tisztességtudóan hajoltam meg. Igy tanitottak. A legutóbbi husz éven át még nem tudtam erről leszokni!...

*

A londoni Rothschildot, aki tudvalevően szenvedélyes rovargyüjtő, hetvenedik születésnapján elárasztották minden jóval, nagyértékü ajándékokkal, ritka emlékekkel.

Valaki apró japán kalitkában gránátpiros tücsköt adott neki, valahonnan, a Biva-tó környékéről. Rothschild ennek a tücsöknek örült a legjobban...

*

Emlékezzünk meg végül *Vajda Jánosról*, a nagy költőről, akinek az esete is idetartozik, e sok figyelmesség közé, éppen azért, mert Vajda nem sokat adott az ilyen külsőségekre.

Egyszer a Dunaparton sétált szivarozva, amikor eléje állott egy uriember:

— Kérek egy kis tüzet.

Vajda János azt felelte:

— Ötezer ember dohányzik e pillanatban itt a Dunaparton. Miért kér éppen éntőlem?

Nem adott neki tüzet.

E kis jelenetből is megállapitható, hogy Vajda János már békében sem volt valami tul figyelmes, tul előzékeny. Azt tartotta: nem érdemes.

Ki tudja? Talán neki volt igaza.

Farkas Imre.

KIS KÉPES VASÁRNAP

November

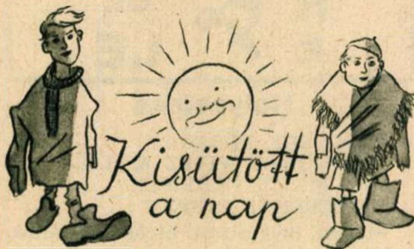
Dértől ezüst a mező,
ezüst a fa ága,
ezüst dérben merül el
a madarak lába.

Lám, a cinke, a veréb
nem fut el a téltől,
nem félnek a hajnali,
novemberi dértől.

A rigó se húz csizmát,
szarka nagykabátot,
látjátok, a varju is
milyen vigan károg!

Tetszik nekik az ezüst
dérlepel a fákon,
de azért azt gondolják,
mégis szebb volt nyáron...

Sz. Z.

Két ágrólszakadt testvér bandukolt az Üllői-uton át a Calvin-tér felé. Az idősebbik testét molyette kötöttkabát fedte (amelyen több volt a luk, mint a pamut), lábán pedig seszinü sárcipő ásitozott. Nagyon éhes lehetett az elnyütt jószág, mert ugyancsak mohón nyelegette a hólével higitott sarat. Fején nem volt semmi, csak az istenadta kócos haja. A fiatalabbikon kopott nagykendő fityegett, mely az egész testét betakarta. A lábát sarok nélküli öreg csizma takarta.

De azért vidámak voltak a sajnálnivalók. A kisebbik fütyürészett, a nagyobbik dudorászott. Ahogy igy igyekeztek előre, az apróbb egy fényes kirakat előtt hirtelen megállott.

— Ide nézz, Jani! — mondta izgatott hangon. — Milyen sok kolbász, meg sonka van itt.

— Jancsi megállott. Odanyomta hidegtől piros orrát a kirakat üvegéhez és nagyot nyelve mondta:

— Azám... sonka... Né... hurka is van. Látod?... véreshurka.

— Látom... Milyen piros... Hej, ha beleharaphatnék...

— Én, ha lehetne, a kolbászt választanám.

— A kolbászt? Miért?

— Mert az hosszabb.

— Igen... az hosszabb. Istenem, milyen szép és jó itt minden.

Mikor jól felhizlalták a szemüket, nagyokat csettintve tovább mentek. Ahogy csoszogtak a vizes uton, Jancsi egy kövér diákra lett figyelmes. Alacsonytermetü volt a koma, de — ugy szemre — nyomott vagy ötven kilót.

— Pista — bökte oldalba öccsét Jancsi.

— No!

— Oda süss!... milyen kövér.

— Mi a kövér? Már megint hurkát látsz?

— Á... erre a diákra gondoltam, aki előttünk megy.

— Hát biz ez jó pocakos... de nézd csak... nyitva van a táskája. Istenem milyen nagy csomag tizórai van benne.

— Honnan tudod?

— Nem kell sok ész a megállapitásához. Kilóg belőle a libacomb, meg a lekváros bukta.

— Tényleg. Hej, ha...

Ebben a pillanatban a megirigyelt, a megcsodált tizórai kifordult a táskából és nagyot huppanva a földre esett. A diák nem vette észre a megdöbbentő szerencsétlenséget, tovább lejtett. Bezzeg az utcagyerekek észrevették. Egymásra néztek. Aztán nagy ugrással az értékes csomagra vetették magukat és behuzódtak vele egy kapu alá. Leültek a lépcsőre. Jancsi kibontotta.

Csodálatos kincsek tárultak a szemük elé. Volt ott libacomb, fehér lágy kenyér, főtt tojás és sok, sok sütemény. A fiuk kimondhatatlan gyönyörüséggel nézték, élvezték, de a boldogságtól egyik se mert hozzányulni. Végre Pista erőt vett az ellágyulásán és kezébe vette a combot. A szájához emelte. Nem volt ideje beleharapni, mert Jancsi kikapta a kezéből.

— Nem!... nem szabad megennünk.

Pista elhalványult.

— Nem?... Miért?

— Mert nem a miénk. Talált jószág a csomag, vissza kell adni a gazdájának. Ez a becsület.

— De én éhes vagyok — sirta el magát, Pista.

— Én is. Majd kiesik a gyomrom. Még se szabad hozzányulnunk. Gyere, Pistike, fussunk a diák után és adjuk neki vissza.

Pista nagyon szerette bátyját. Meg becsülte is. Nem ellenkezett. Kilódultak a kapun. Kettőt se léptek, a diákba ütköztek. Jancsi eléje állott.

— Kérem... ezt tetszik keresni? — tolta a diák orra alá a csomagot.

A tanuló szeme felcsillant.

— Igen. Hol találták meg?

— Itt a kapu előtt. Tessék... nem hiányzik belőle semmi.

A diák átvette. Aztán a fiukra nézett. A csenevész, horpadt mellü, sokat éhező testvéreire. Ekkor valami sose érzett melegség futott át a szivén. Édes melegség, amely akkor heviti a jólelkü ember lelkét, amikor érzi, hogy segiteni kell a még szegényebben. Nem sokat gondolkozott. Jancsi markába nyomta a csomagot.

— Vedd! Néktek adom... Fogyasszátok el egészséggel.

Azzal köszönetet se várva, elfutott.

Jancsi és Pista csak állt. Álomnak tünt nekik a mesébe is beillő csoda. Ahogy magukhoz tértek a meglepetéstől, ujra beballagtak a kapu alá. Mohón nekiestek a combnak, a tojásnak.

Ebben a pillanatban kettéhasadt az eget betakaró fekete felhő. Kibuggyant mögüle a nap. Rávillant a sugara a két szegényre.

Ugy tünt fel az egész, mintha Isten tekintett volna az elhagyottakra...

Arató Béla.

Szellőcske

Szellőcske egy domboldalon heverészett. Süttette magát a nappal s bizony egész nap meg se mozdult. Pedig jól emlékezett még anyja, a jó Szellő mama szavára, hogy járja be a hegyeket, völgyeket, látogassa meg a fákat, virágokat, fusson versenyt a lepkékkel, mert igy illik az egy szorgalmas kis szellőhöz. De Szellőcske lusta volt.

— Belőled sem lesz kertek öröme, völgyek kedvence, erdők várva-várt vendége — mondta a szomszédságában lévő sárga virág.

De Szellőcske csak legyintett egyet, mintha csak azt mondta volna: törődöm is én vele!

Egy nap aztán arra járt a Szél s amint észrevette a lustálkodó Szellőcskét, rákiáltott:

— Rossz kölyke! Hát folyton csak heverészel? Voltál-e a nefelejcseknél, a napraforgóknál? Hát a szépséges szép rózsáknak elvitted-e a hegyek és erdők üdvözletét?

Bizony szepegett most Szellőcske, mert ő mindebből semmit sem végzett el. Nem is mert szólni egy szót sem, csak hallgatott.

— No, megállj! — korholta a Szél. — Majd megbánod még csuf lustaságodat! — S mielőtt Szellőcske akármit mondhatott volna, elrepült. A kilencedik határon is tul egy nagy felhőt talált.

— Magammal viszlek — szólt a felhőhöz — csak aztán kitégy magadért: olyan záport zudits a földre, amilyent még senki se látott.

— Bizhatsz bennem! — mondta a felhő.

Még aznap estére a domb fölé érkeztek, ahol Szellőcske lustálkodott.

Egyszerre akkora zápor kerekedett, hogy a föld csak ugy nyögött alatta. Szellőcske ijedtében azt se tudta, hová legyen?

— Jaj, jaj, rejtsetek el — könyörgött a virágoknak.

— Magunknak is elég a bajunk — válaszolták azok. Igaz is volt: szép virágfejüket a földre paskolta a kegyetlen eső.

Szellőcske fázósan szaladt egy közeli kertbe. Majd csak lesz ott egy bokor, ahol meghuzhatja magát, mig az eső esik. De amint a kertbe ért, az első virágágy igy szólt hozzá:

— Ki vagy te? Soha se láttunk! Menj csak egy házzal odébb!

Futott Szellőcske ahogy csak birt, mig csak az erdőbe nem ért; majd ott egy fa odvában menedéket talál. De amint odaért, az első fa igy szólt hozzá:

— Nem ismerünk téged, menj csak egy házzal odébb!

Szegény Szellőcske kétségbeesve futott a völgybe: majd ott egy mélyedésben megvárja a rossz idő végét. De a völgy is elkergette:

— Menj a barátaidhoz — mondta ridegen.

Most látta csak Szellőcske: bizony, neki nincsenek barátai. Átkozta is lustaságát. Ment volna már kertbe, erdőbe, hegyre, völgyre, de késő volt. Már azt hitte, elpusztul, amikor a Szél hirtelen mellette termett. Amint meglátta Szellőcske, sirvafakadt.

A Szél nem szólt semmit, csak gyöngéden hátára vette Szellőcskét s hazaszállt vele egy óriási tölgyfa odvába, az erdőbe. El is aludt azon nyomban — a fáradtságtól és az izgalomtól —, az öreg Szél meg mosolyogva mondogatta magában:

— Ez jó lecke volt, sose felejti el.

Igaza is volt. Mert ettől kezdve nem volt virág a mezőn, fa az erdőben, bokor a kertben, cserje a völgyben, amelyik ne ismerte volna Szellőcske simogatását.

Bátori Irén.

Gyermekrejtvények

Kis keresztrejtvény

1	2		3		4	5
6		■		■	7	
	■	8		9	■	
10	11		■	12	13	
14		■	15	■	16	
	■	17		18	■	
19						

Beküldendő: vizsz. 1, 19 és függ. 1, 5.

Vizszintes: 1. Lármázott. 6. Indulatszó. 7. Csacsi mondja. 8. Gyilkolt. 10. Táplálkozó. 12. Ükapai. 14. Sir. 16. Betüt vet. 17. Két vége van. 19. Nyert.

Függőleges: 1. Busul. 2. Régi fegyver. 3. Táncmulatság. 4. Liliom része. 5. Sürgöny. 8. Azonos magánhangzók. 9. Kettő része. 11. Karddal tusáz. 13. Sporteszköz. 15. Hozomány része. 17. Szük ellentéte. 18. Vissza: szám.

Betürejtvények

1.

GYERE IDE! Y/á T/N—,

2.

R/E ∞ ÜL/LE

Helyesirás

KÖLTSEY FERENCZ
CSOKONAY VITÉZ MIHÁLY
KAZINCY FERENCZ
SZÉCSÉNYI ISTVÁN

Milyen helyesirási hibákat találtok a fenti nevekben?

A Képes Vasárnap október 9-i számában közölt gyermekrejtvények megfejtői közül jutalmat kapnak:

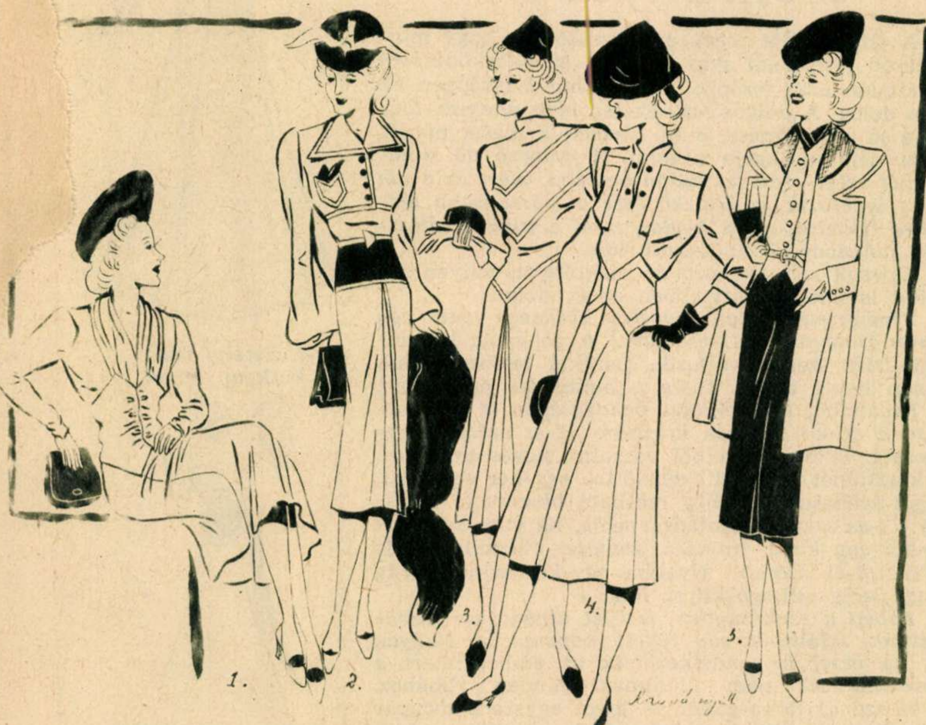
Farkas György, Bp. Teréz-körut 27; Frater Katóka, Bp. IX., Ipar-u. 3; Garbay Judit, Bp. VIII., Práter-u. 36; Körmöczy Margitka, Bp. IX., Kruspér-u. 3; Lejeune Pifi, Tiszaszentimre, Szolnok m.; Makáry István, Kecskemét, Csáki-u. 12; Medgyessy Márta, Bp. X., Kerepesi-ut 49; Rásy Árpád, Bp. I., Németvölgyi-ut 30/a; Rostási Mária, Esztergom, Szent Király-u.; ifj. Tóth László, Bp. VI., Podmaniczky-u. 67.

A Képes Vasárnap november 6-i számában közölt gyermekrejtvény megfejtőink közül jutalmat kapnak a következők:

Csapiczky Mihály, Ujpest, Rózsa-u. 5; Gyüdi Klára, Medgyesháza, Pénzügyőrség; Juhász Lajos, Kaszapespuszta állomás; Mauler Gittuka, Bp. XI., Tétényi-u. 127; Melegh Zoltán, Pécs, Mária-utca 23; Páll Viktor, Rákosszentmihály, Szentkorona-u. 157; Sallay Józsi, Bp. XIV., Ungvár-u. 17; Tipecka Magda, Bp. XIV., Kerékgyártó-u. 95; Toma Ibolya, Dömsöd.

A rejtvénymegfejtéseket csütörtök (nov. 24) délig kell beküldeni. A megfejtéseket a két hét mulva (december 4.) megjelenő Képes Vasárnapban fogjuk közölni, a nyertesek nevével együtt. Cim: KÉPES VASÁRNAP GYERMEKREJTVÉNYEI, Budapest, V., Vilmos császár-ut 78. szám.

ASSZONYOKNAK

Őszi ruhák

1. Ezüstszürke, gyapjuzsorzsett ruha. Jellegzetes a szük, mellényszerü derékrésze és a huzott gallérja.

2. Középlilás angóra ruha. Kettős levarrásokon és dus szabásu ujjakon kivül széles fekete derékrész disziti.

3. Dohánybarna posztóruha. Eredeti az aszimmetrikus zeimchendísze és a legyezőberakás dísze.

4. Érdekes szabásu őszizöld színü szövetruha. Pántrátétek díszitik a felsőrészét és az érdekes megoldásu, övet pótló szük derekát. A szoknyája princessz-szabásu.

5. Elegáns őszi komplé. Sötétbarna szoknyából, zöld mellényből és zöld-barna beszövéses, eredeti összeállitásu pelerinből áll. A pelerin kihajtója barna prémezésü.

Breitschwanz perzsa bunda sálgallérral, bevágott zsebekkel.

Délutáni coboly-mókusbunda. (Foto: Rozgonyi.)

Milyen ruhákat találunk a dolgozó nő szekrényében

1. Reggeli ruha.

2. Fekete kosztüm prémmel.

3. Angolos bluz.

4. Fekete krepszatén-bluz.

5. Fekete köpeny rókával.

6. Kis délutáni ruha.

A dolgozó nőt régen azzal csufolták, hogy mindenáron férfiasnak akar látszani, az öltözködésével egyáltalán nem törődik. Ma egészen másképpen áll ez a dolog. A dolgozó nőnek legalább annyira fontos a jó megjelenése, mint bármelyik másik nőnek, s ezt nem is akarja titkolni. *A dolgozó nő ruhatáráról azért érdemes külön beszélni, mert ez a női tipus igyekszik az öltözködését a legreálisabb alapokra fektetni ugy a kiadás, mint a ruha kiválasztása dolgában. Tanulhatunk tőle.*

Nyissuk ki a dolgozó nő szekrényét, milyen ruhákat is találunk ott ebben az évadban.

Természetes, hogy reggelre szüksége van egy csinos pongyolára. (1-es szám.) A pongyola hosszusága izlés szerint változik. Derékig testhez simul, onnan lefelé bővül. Dísze a bubigallér és a zseb.

Hivatalba, sőt délutáni vendégségbe is használható a csinos őszi-téli kosztüm. (2-es szám.) Legokosabb fekete szövetből varratni, kevés prémmel. A kosztümöt kiegésziti délelőttre egy-két egyszerü, angol szabásu, lehetőleg mosható *bluz vagy pullover. (3-as szám.)* Délutánra pedig, ha van *krepszatenból egy kissé franciás szabásu bluzunk*, ruhát pótol. *(4-es szám.)* Nyakba egy-két szines virág vagy pedig csillogó klipsz illik.

Ebben a szekrényben, melyet kiváncsian kinyitottunk, találtunk egy fekete köpenyt is. Nagyon jó, ha ezzel is rendelkezhetik az ember, mert a kosztümkabát nem alkalmas minden ruhához. *(5-ös szám.)* Róka-gallér — lehet egyszerü magyar róka is — díszitheti a nyakat és az ujjakat, az övet pedig a róka farka végzi be.

Kis délutáni ruha is szerénykedett az egyik ruhafogason. (6-os szám.) Nagyon előnyös szabás. Fekete szövetszerü selyemből volt, balvállától a jobboldalon lévő zsebig szines piros selyemcsík futott.

Az estélyi ruha fekete moaré volt. Magasnyaku, rövidujjas, egyszerü szabásu. *Két öv készül hozzá.* Az egyik keskeny, a saját anyagából, ehhez az övhöz virágot lehet a derékba tűzve viselni; a másik öv parasztrózsaszín antilopból, elől széles, hátul egészen keskeny formában. Az öv széle körül ezüsttel volt kihimezve. *(7. és 8. szám).*

Kis bundája van szinte mindenkinek. Ebben a szekrényben találtunk. Apró muff is tartozott hozzá. *(9-es szám.)*

Aki dolgozik, az bizony nem nagyon válogathatja meg az időt. El kell hazulról mennie, akár jó, akár rossz idő van. *Éppen ezért esőköpenyre föltétlenül szükség van. Idén a legdivatosabb esőköpeny átlátszó. (10-es szám.)*

7. Estélyi ruha keskeny övvel.

8. Ugyanaz, estélyi széles övvel.

9. Kis bunda muffal.

10. Átlátszó esőköpeny.

KONYHA

Hogyan készithetjük el a makarónit

Makaróni-leves.

25 deka marha-ritkacsontból levest készitünk, átszürjük s benne az apróra eltördelt makarónit puhára főzzük. A makarónit azután kiszedegetjük a levesből, vajból és kevés lisztből rántást készitünk s a levessel a rántást felhigitjuk. Tálalásnál tejföllel elkevert tojás sárgájával tálaljuk a levest s a makarónit is hozzávegyitjük.

Piritott makaróni.

A makarónit sós vizben megfőzzük, leszürjük, kevés zsirral elkeverjük, lehütjük és tűzálló tálba tesszük. Azután negyedkiló makarónihoz veszünk 2 deci tejfölt és 3 egész tojást, jól összekeverjük a makarónival. Tetejét sajttal megszórjuk és szép világosra megsütjük.

Makaróni milanói módra.

Apróra vágott vöröshagymát vajban megpiritunk, kevés piros paprikával gyorsan elkeverjük s darált borjuhust adunk hozzá. Kevés törött borsot és apróra vágott petrezselyemzöldjét is. Ha a hus átpirult, akkor paradicsommal feleresztjük és fedő alatt puhára pároljuk. Közben a makarónit sós vizben puhára főzzük, leszürjük, vajjal átkeverjük, összevegyitjük a puhára főtt husvagdalékkal és reszelt sajttal meghintve tálaljuk.

Sonkás makaróni.

A makarónit sós vizben puhára főzzük, miután előzőleg apróra tördeltük. Ha kész, leszürjük, vajjal elkeverjük. Közben vajat tojás sárgájával kikavarunk, negyedkiló makarónihoz kb. 10 deka vajat és 4 tojás sárgáját számitva, azután 20 deka vágott sonkát, 5 deka reszelt sajtot, a 4 tojás felvert habját, sót adunk hozzá, jól elkeverve összevegyitjük a makarónival és kikent formában jó félórát gőzben főzzük. Kiboritva parmezánnal meghintjük és olvasztott vajjal leöntjük.

Makaróni vajjal.

Személyenként 8 deka makarónit számitunk. A makarónit sós vizben puhára főzzük, amint hajlik és nem opálszinü, akkor leszürjük, de nem mossuk meg hideg vizben, hanem tálba rakva vajjal elkeverjük és igy tálaljuk.

Ropogós makaróni.

A makarónit sós vizben puhára főzzük. Apróra vágott sonkát, nyelvet, gombát vajban megpárolunk, tojás sárgát tejföllel elkeverünk, az egészet az apróra tördelt makarónival összekeverjük, majd a tüzön tovább keverjük, mig besürüsödik és hideg helyre tesszük. Ha kihült, pogácsákat formálunk belőle, bepanirozzuk és forró zsirban kirántjuk.

Rákos makaróni.

A makarónit puhára főzzük, azután sajttal, vajjal elkeverjük. A rákot megfőzzük, csontjából kihámozzuk. Tűzálló tálba rakjuk a makarónit, egy sor makarónit felváltva egy sor rákkal. Ha megsült, a tetejét reszelt sajttal megszórjuk és vajmártással tálaljuk.

Apám

Oly szelid vagy, mint előre megköszönt
Szépensült friss rozskenyér.
— Hazudnom kell, hogy meg ne tudd:
Az uj világ mily gőgös és kevély.

Oly csendes vagy, őszhaju jó apám,
Mint titok, amit mélyre rejt az ember.
— Halk könnycsepp mindegyik szavad,
Mely szivet ad, de szivet kérni nem mer.

S oly türelmes vagy, ahogy élsz
S méla őszödre az est leszáll...
S jó is, mert nem tudod:
Fényéből az élet minket is kizár.

Korompai Anna.

Hajnali Halleluja

Ajkamon alszik a szó,
két szemem issza a szint:
hullik a harmateső,
pirkad az ég odakint,
biboros baldachinon
nappali fény közeleg,
bucsuzó csillagokon
kurta kis ködköpönyeg.
Csirren a csöpp csalogány,
csetten a Csönd kapuja,
szárnyal a Hajnal elé
hajnali Halleluja.

Pattan a bokron a rügy,
billeg a fán a veréb,
parttalan tengereken
uszik a nap közelébb.
Bomlik a hajnali köd,
kullog a hold lefele,
suttog a hajnali szél,
zizzen a lomb levele.
Táncol az ablakomon
hajnali ég mosolya,
ajkamon ébred a dal:
hajnali Halleluja.

G. Végh Piroska.

A gyermek jön a kocsiuton . . .

A gyermek jön a kocsiuton,
Scyllák s Charybdisek között.
Mire átér, felnőtt-mosolygón,
a szeme fénybe öltözött.
„Ugy-e mondtam, hogy menj nyugodtan,
én egy-kettőre itt vagyok!"
— Csak néztelek, a járművek közt
ne essék valahogy bajod.
— Hát azt hiszed — szól —, hogy, ha nézel,
Már nem történik baj velem?
— Bizony, kicsim, valahogy ugy van!
A csodák sora végtelen:
amig vigyázlak, semmi baj sincs,
bármilyen telt a kocsiut,
autobusz torpan, tér az autó,
ha pillantásom nekifut.
— Őrizd, Uram — könyörgök halkan,
a villamos ha közeleg.
S mert ketten nézünk: én a járdán,
és fenn az Isten — látod, drágám,
nem történhetik baj veled.

B. Radó Lili.

A BÉLYEGHAMISITÁS MŰHELYTITKAI

A bélyeg manapság gyakran többet ér, mint a legnagyobb bankjegy. Nem csoda tehát, ha a hamisitók rávetették magukat erre a területre. A bélyeghamisitás jövedelmezőbb, könnyebb és kevésbé veszélyes, mint a bankjegyhamisitás. Már a mult század hatvanas éveiben — amikor a bélyeggyüjtést még nem üzték olyan szenvedélyesen — találkozunk bélyeghamisitókkal. Akkoriban a hamisitók eljárása, persze, még nagyon kezdetleges volt. Ma nincs olyan valamirevaló bélyeg, mely nem volna kitéve a „megmunkálásnak", és ha a tapasztalt gyüjtő saját szaktudása alapján fel is tudja ismerni a hamisitványt, mégis tizezernyire, sőt talán százezernyire megy az olyan gyüjtők száma, akik minden sikerült hamisitványt gyanakvás nélkül albumjukba ragasztanak. Bizonyiték erre az eddigi legjobb nagy hamisitásoknak egyike: a „piros szász hármas", amely egy brünni festőművész „teljesitménye" volt. Csak amikor lakásán megtalálták a „stancnikat", akkor látták, hogy olyan bélyegeket hamisitott, melyeket szakértők is valódiaknak tartottak.

Kávé és málnaszörp.

A bélyeghamisitás gyakran egészen egyszerü dolog. Egy gyüszünyi kávé, két csepp málnaszörp és némi kénhidrogéngáz — ennyire van csak szükség és kész a legszebb hamisitó műhely. Már ezekkel a kezdetleges és olcsó eszközökkel aranyat lehet csinálni papirból. A lehető legegyszerübb módon át lehet változtatni a „Bádeni 1 krajcáros *fehért*", melynek 40 fillér az értéke, a tizszerte drágább „barnás" egykrajcárosra: a fehér bélyegeket kávéval átfestik barnásra. Az osztrák „kék Merkurt" vegyi uton „sárga Merkur"-bélyeggé változtatják: ez a kis „módositás" a hamisitónak sok ezrest jövedelmez.

Kénhidrogén.

Nagyon elterjedt ma a „Bajor egykrajcáros fekete" bélyeg hamisitása. Az „Egykrajcáros sárga", amely aránylag olcsó, az évek folyama alatt, fény és levegő befolyása által kissé megsötétül. Ez a körülmény a ravaszokat arra a gondolatra vezette, hogy ezt a sötétedési folyamatot kénhidrogéngáz segitségével siettessék és tökéletessé tegyék. A sárga szin igy teljesen szürkésfeketévé válik: olyanná, amilyen a régibb bélyeg színárnyalata. A bélyeg rajza a vegyi beavatkozás által nem változik meg. A valódi bélyegnek értékjelző számjegye azonban derékszögü négyszögben, mig a hamisitotté egy körben van elhelyezve. De a két bélyeg rajza általában annyira hasonlit egymáshoz, hogy felületes megtekintésnél könnyen összetéveszthetők. A szinkémia ismeretét több más hamisitásra is használták. Igy néhány évvel ezelőtt a „Baseli galamb"-nak körmönfont hamisitását fedezték fel. Ebből a ritka bélyegből, mely ma legalább 450 pengőbe kerül, egyszerre feltünően sok példány került piacra és pedig, amint a gyüjtők mondják: „postafriss" állapotban. Utána jártak a dolognak. Emlékeztek arra, hogy bizonyos idővel azelőtt egy bélyegkiállitáson a „Baseli galamb" bélyegnek egy egész próbaive volt kiállitva. Ezek a próbanyomatok azonban zölden voltak szinezve, nem pedig kéken, mint az eredeti bélyegek. A próbanyomatokat Olaszországba adták el és ott a papir zöld erecskéit vegyi kezelés által kékké változtatták.

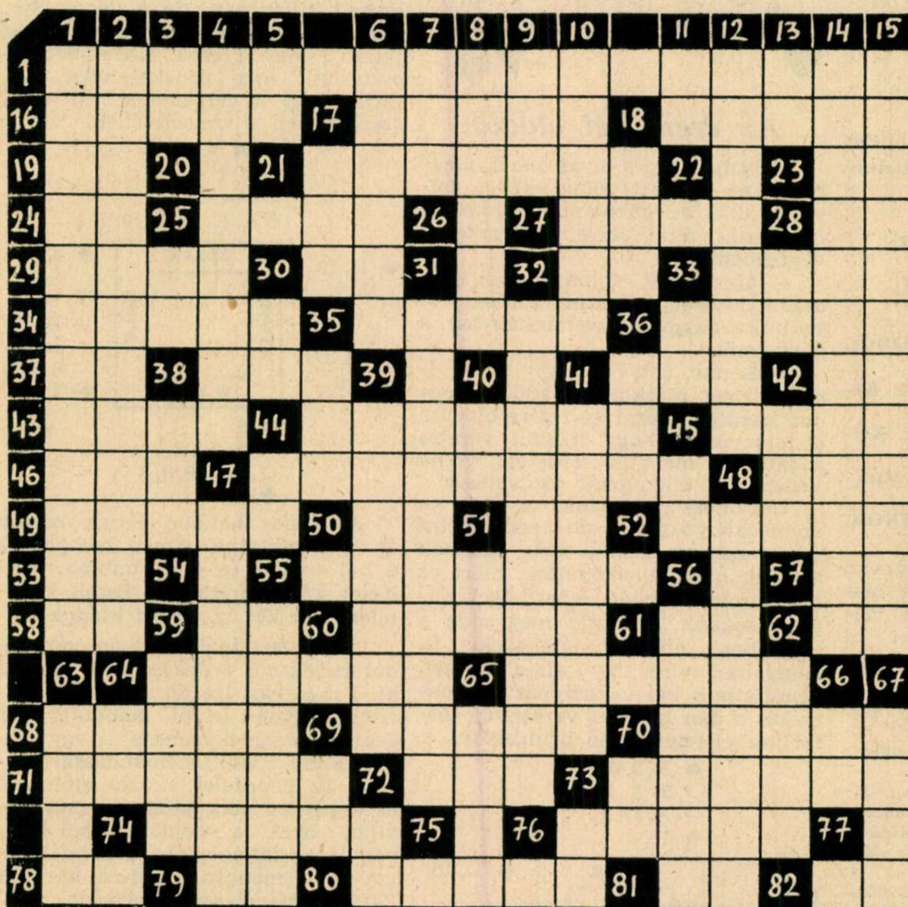
Hogy a hamisitást megakadályozzák, előbb selyemfonalakat, majd később viznyomást dolgoztattak be a papirba. Ez azonban nem riasztotta el a hamisitókat. A hamisitványokat egyszerüen a nyomásnál fel nem használt üres papirszélekre nyomtatták, igy pl. a drága orosz „villámsugár nélküli" rubeles bélyegnél.

Lebélyegzés.

A bélyeghamisitás lehetőségei rendkivül sokfélék. „Ritkaságokat" teremtettek pl. ugy, hogy a régi német bélyegekből kivágták a sast és megforditva beleillesztették egy másik bélyegbe. Közönséges hannoveri bélyegekből a sokkal drágább bélyegeket vörös gumival állitották elő, ugyhogy a közönséges gumit málnaszörppel megfestették, egy pár finom átfestő ecsetvonással a „Württemberg 6 krajcárból" megcsinálták a 18 krajcárost és ezáltal darabonként 200 pengőt nyertek. Gyakran hamisitják a lebélyegzést is, régebbi bélyegeknél a lebélyegzettek rendszerint értékesebbek, mint a használatlanok. A valódi használatlan bélyegeket régi kék papirra ragasztják, mely „bizalomkeltőbb" és aztán ráütik a hamisitott bélyegzőt. A leghiresebb hamisitások egyike a 12 krajcáros badeni „Landpost" bélyegé. Ennek értéke lebélyegzetten 1000 pengő, bélyegzés nélkül 50 pengő. Egy napon egy ismert bélyegvizsgáló elé terjesztettek egy ilyen bélyeget egy boritékon lebélyegezve. A boriték igen ügyes hamisitvány volt és anélkül, hogy bármilyen kételyt keltett volna, mint „igen ritka lelet", a postai leltárba került. Onnan került aztán ki eladásra. Igen „eredeti" volt egy kis keleteurópai állam magas állami hivatalnokának eljárása. A postai forgalomból kivont eredeti bélyegeket egész sorozatokban „elrekvirálta", helyettük hamisitott bélyegeket helyezett a levéltárba és a valódiakat aztán mint „ritkaságokat" adta el. Jó ötletéért jelenleg börtönben lakol.

AZ ELME SPORTJA

Magánhangzókban nem jelöljük a hosszu és rövid közti különbséget.

KERESZTREJTVÉNY

VIZSZINTES:

1. Berzsenyi egyik versének cime. **16.** Nem hajlékony. **17.** Nem kerüli ki. **18.** Helyhatározó mutatónévmás. **19.** Rag. **21.** Francia festő, Dávid kedves tanitványa. **23.** Vigyázó. **24.** Igekötő. **25.** Ceruza — magyarosabban. **27.** Hányad. **28.** Személyesnévmás. **29.** Parány. **30.** Mássalhangzó. **32.** Niton vegyjele. **33.** .... morgana. **34.** Isteni tekintély — latinul. **35.** Valódi. **36.** .... a szive az örömtől. **37.** Cadmium vegyjele. **38.** Bog. **41.** Alszik. **42.** Személyesnévmás. **43.** Kötőszó. **44.** Ott a helye. **45.** Figyelő. **46.** Alma — tájszólással. **47.** Sokasodó. **48.** Leánynév. **49.** A beteg. **50.** Király — olaszul. **51.** Véd. **52.** Nem azzal. **53.** Izomrögzitő. **55.** Rést a kőműves **57.** A „Virágregék" költőjének kezdőbetüi. **58.** Háromszorozva: Fleta dala. **59.** Sajátkezü rövidítése. **60.** Az erdő kivágása. **61.** Azonos betük. **62.** Tantal vegyjele. **64.** Franciaország egyik régi tartománya. **65.** Ilyen bizottság is van. **68.** Iskolafaj. **69.** Természetes eredetü bálványköveiről és váráról hires. **70.** Mell. **71.** Elkanyarodó. **72.** Tartó. **73.** Ilyen járás is van Pest megyében. **74.** Ilyen regény a „Falu jegyzője". **76.** Elél addig. **78.** Épitőanyag. **79.** Arzén vegyjele. **80.** Ruhakészitő. **81.** Csont — latinul. **82.** E napon.

FÜGGŐLEGES.

1. Berzsenyi költeménye. **2.** Az egyik művészet elmélete. **3.** Véredény. **4.** Nem kerüli ki. **5.** Véd. **6.** A szigetvári hős. **7.** Nyit. **8.** Farsangi mókakellék. **9.** Vissza: égtáj. **10.** Ez a hires csucsives posztócsarnok a világháboruban pusztult el. **11.** Ősanyánk magánhangzói. **12.** Sok irányban. **13.** Vissza: névelő. **14.** Láttamozott. **15.** A legrégibb ismert magyar vers. Latinból való forditás. Csak 1922 fedezték föl az u. n. Löweni-kódexben. **17.** Régi nyelv. **18.** Amibe a játék megy. **25.** Buddhista szent szó. **28.** Kapa része. **30.** Gyarapszik. **31.** Zamatos gyümölcs. **32.** Büntetendő cselekmények. **33.** Igekötő. **35.** Dickens álneve. **36.** A legnagyobb rágcsáló. **38.** Gyom. **39.** Gazdagságáról hires perzsa király. **40.** Vissza: véd. **41.** A huszárok. **42.** Bizony — népiesen. **44.** Azonos betük. **45.** Sürgöny „ő". **47.** Abauj-tornai község. **48.** Levélzaj. **51.** Főnévképző igéből. **55.** Közzététel. **56.** Siró. **59.** Péterke. **62.** Nemes ital. **63.** Talajművelő eszközök. **64.** 51 — római számmal. **65.** Sikság. **66.** Ő — németül. **67.** Szövetség. **69.** Udvarias megszólitás. **70.** Engem — latinul. **72.** Mesebeli breton város. **73.** Missouri röviditése.

Beküldendő: vizszintes 1, 47 és függőleges 1, 15, 32.

REJTVÉNYEK

1.

Széna iz

2.

Kis madárköröm

3.

Pontyot ajándékozó kisértet

4.

ALMASZELET ÉS ALMA EGYÜTT

5.

A megingott seres pohár

6.

A végre megérkezett kereskedő

7.

Téged ép most kereszteltek Pál-nak

8.

Felveszi a recept-darabot

9.

Kitünő jövendőmondó

KI FESTETTE?

Hét festmény cimét adjuk itt meg. Utána zárójelben azt, hogy jelenleg hol van a kép. A festőik nevének kezdőbetüi egy nyolcadik nagy festő nevét adják.

Éjjeli őrjárat (Amsterdam)

Angyali üdvözlet (Cortona)

Az égő csipkebokor (Aix)

Három királyok imádása (Chantilly)

Keresztelő Szent János születése (Augsburg)

Genti oltár

Mária megkoronázása (Firenze).

VÁLTOZHATATLAN

JÓ A SÜTEMÉNY, KÉREK UJBÓL BELŐLE.

HA ESŐT KAPNAK, HAMAR KIVIRITANAK A RÓZSÁK!

OTT LAKOM A KÉT HEGY KÖZÖTT.

NEM ERDEI SZAMÓCA: A HÁZKÖRÜLI FÖLDBŐL VALÓ.

DE SZÉPEK E TULIPÁNOK, SZEGFÜK, RÓZSÁK!

Fenti mondatok egy-egy szavát, vagy kifejezését helyettesithetjük más szóval is, a mondat értelmének változása nélkül. A helyesen beirt uj szavak egy hires Petőfi-vers kezdősorát adják.

A Képes Vasárnap nov. 6-iki számában közölt rejtvények megfejtői közül jutalomban részesülnek a következők:

Csányi Béla, Felsőgöd, Petőfi-u. 21; dr. Gömöry Kálmán, Bpest, II., Retek-utca 33—35; Horkay Gyula, Ujkigyós, Békés m.; Hesz Endre, Gyönk; dr. Kóbor Imréné, Bpest, II., Győri-ut 14; Márkus Imre, Bpest, I., Krisztina-körut 34; Matterny Andor, Ráckeve; Kosztáczky Irén, Bpest, IX., Imre-u. 4; Pataki Sándor, Ajkacsingervölgy, u. p. Ajka; Polonyi Nóra, Bpest, XI., Kende-utca 12; Ricsár József, Bpest, IX., Zita-telep 65; Szalontai Józsefné, Pincehely, Baross-u. 7; Szathmáry Gézáné, Debrecen, Vigkedvü-u. 25; Torma Vilmos, Vésztő, Lehel-u. 2; Verebély Károlyné, Bpest, V., Szent István-körut 5.

A Képes Vasárnap november 6-i számában közölt rejtvények megfejtői közül jutalmat kapnak a következők:

Buda László, Bp. II., Fő-u. 77; Garai Aladárné, Bp. II., Széll Kálmán-tér 3; Gál Győzőné, Bp. I., Labanc-u. 22/b; Hanus Ferenc, Bp. VIII., József-u. 31; dr. Kalósné Tury Renée, Debrecen, Hatvani-u. 70; Kominek Károly, Bp. II., Batthyány-u. 46; Mády László, Kispest, Nagy Sándor-u. 208; Máté Ignác, Kaposvár, Géza-u. 16; Pintér József, Bp. IX., Telepy-u. 6/8; Salamon István, Bp. I., Pálya-u. 2/a; Stalla Márton, Csillaghegy, Arany-u. 5; Szmrecsányi Györgyné, Bp., IV., Semmelweis-u. 4; Tunyoghi Szücs Endréné, Bp. X., Héderváry-utca 48; Vidor György, Bp. Harminckettesek-tere 2; Zsoldos Julia, Bp. IV., Kossuth-u. 3.

AZ ELME SPORTJA MEGFEJTÉSI HATÁRIDEJE november 24 (csütörtök) dél. A megfejtéseket és a nyertesek nevét a két hét mulva megjelenő Képes Vasárnapban fogjuk közölni. E szám rejtvénymegfejtései a december 4-i számban jelennek meg. Megfejtések beküldhetők levelezőlapon is. EGY HELYES MEGFEJTÉSSEL is lehet pályázni. Cim: Képes Vasárnap Elmesportja, Budapest, V., Vilmos császár-ut 78. szám.

Az érem két oldala

Jóformán nincs olyan parti, amelyiket ne lehetett volna akár a felvevő, akár az ellenvonalon másképp is vezetni, mint ahogy történetesen végbement.

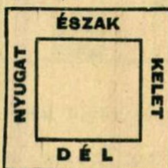
— Megbukott volna, ha a harmadik hivásnál uj szint bontasz! — halljuk sokszor a szemrehányást a partnertől.

— Benne volt a négy pikk — szólal meg máskor az addig csendes szemlélő asztal és fejére olvassa a felvevőnek, hogy rosszul vezette a játékot, mert ki lehetett volna védeni az ellenvonal cselvetését.

Legtöbbször igazuk is van a szemrehányóknak, de rendszerint ugyanennyire igazuk van azoknak is, akik a hibát elkövették, mert az elosztások végtelen lehetőségei nagyon sokszor tévesztik meg még a legjobbnak elismert játékosokat is. Hogy mennyire igy áll a helyzet, bemutatunk két versenypartit, amelyeket a dán bajnoki versenyen játszottak elismerten jó bridzsezők.

♠ B, 9, 6, 3, 2
♡ 5, 3, 2
♢ A, D, 3
♣ 10, 8

♠ 8, 5
♡ 9, 7, 4
♢ 10, 7, 6
♣ K, D, 7, 6, 3

♠ D, 10, 7
♡ D, B, 6
♢ K, B, 9, 5
♣ B, 9, 2

♠ A, K, 4
♡ A, K, 10, 8
♢ 8, 4, 2
♣ A, 5, 4

Dél osztott és mindkét asztalnál ő maradt a felvevő három szan bemondással. Az inditó kijátszás mindkét asztalnál kis treff volt Nyugat részéről. Az I. asztalnál az asztal 8-asát Kelet a 9-essel fedte, a felvevő kiengedte. Kelet a bubit hivta, Dél ezt is kiengedte, a harmadik treff hivást már kénytelen volt beütni. Ezután lehivta a pikk ász-királyt, a harmadik pikk hivását — szerencséjére — Kelet ütötte. Ezzel a parti sorsa el is dőlt, mert Kelet a legnagyobb hivási dilemmába került. Végül kőr dámát hivott, Dél ütött, a káró ásszal átment az asztalra, lehivta a magassá lett pikkjeit, mire Kelet kárót és kőrt dobott. A felvevő igy 10 ütést csinált.

A II. asztalnál ugyanigy indult a játék, de amikor Kelet a treff bubit hivta vissza és Dél kiengedte, Nyugat átvette az ütést a dámával és a káró 10-est hivta! Ezzel „kibokszolta" az asztal egyetlen átmenetét és a felvevő megbukott, mert nem tudta a kis pikkeket magasra játszani.

Az egész csak egy kis elgondolásbeli különbség, de a versenyben 480 pontkülönbséget jelent a jól játszó csapat javára. Következő kiosztásunk még érdekesebben mutatja, hogy a versenyben is nagy szerepe van a szerencsének.

♠ A, K, B, 7
♡ 3, 2
♢ —
♣ A, K, D, B, 10, 7, 4

♠ D, 10, 8, 3
♡ A, D, B, 9, 6
♢ 10, 4
♣ 8, 5

♠ 6, 5, 4, 2
♡ 7
♢ K, D, B, 7, 6, 3
♣ 3, 2

♠ 9
♡ K, 10, 8, 5, 4
♢ A, 9, 8, 5, 2
♣ 9, 6

Általános bellben Észak osztott és az I. asztalnál simán bemondták a hat treffet és el is buktak, mert Kelet kőrrel indult és Észak kénytelen volt két kőr ütést kiadni.

A II. asztalnál azonban váratlanul rendkivül érdekes játék alakult ki. Észak egy treffel inditotta a licitálást, Kelet kárót mondott, Dél pedig gyorsan bemondta az egy pikket! Ezzel a blöff-bemondással egyrészt az ellenfelet akarta eltériteni az esetleges pikk játéktól, vagy rávinni őket a neki kedvező káró, vagy még inkább kőr játékra. Nyugat be is mondta a három kőrt, de Észak rettenetesen megörült partnere *erős* pikkjének és egyszerre bemondta a 4 pikket, mert slemmet remélt a jó elosztás révén. Dél nem tudott mást tenni, passzolt abban a reményben, hogy Északnak nagyon erős a pikkje vagy az ellenfelek fognak más szint licitálni. Nyugat kontrázott, Észak pedig diadalmasan vágta be a rekontrát abban a reményben, hogy Dél megérti végre, milyen erős pikk segitséget kap. Dél megtörten passzolt és el volt készülve a legrosszabbra.

A parti kimenetele azonban éppen olyan váratlan és érdekes volt, mint maga a licitálás. Nyugat a partnere licitált szinével, a káró 10-essel indult. A felvevő az asztalról kőrt dobott, Kelet kicsit adott, Dél pedig kiengedte az ütést! Ez annyira megzavarta Nyugatot, hogy hosszas gondolkodás után tovább folytatta a káró hivást. Az asztalról a másik kőr is eltünt és Kelet királyát Dél most már beütötte az ásszal, pikket hivott és bubival impasszt adott. Lehivta a pikk királyászt is és a negyedik pikkjét Nyugat ütötte és most már csak a kőr ásszal tudott ütni.

A merész játék eredménye az volt, hogy a rekontrázott négy pikkért és a partiért 980 pontot irtak, mig a másik asztalnál az ellenfél 100 pontot vesztett.

A melléklet kiadásáért dr. KOVÁCS DEZSŐ, a szerkesztésért dr. SZERELEMHEGYI ERVIN felelős. Pesti Hirlap R. T. kiadása, Légrády Testvérek R. T. nyomása. Budapest, V., Vilmos császár-ut 78. Nyomdaigazgató: KERTÉSZ ÁRPÁD.